

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra aplikované ekonomie a ekonomiky

Bakalářská práce

Cestovní ruch Šumavy v kontextu
udržitelnosti

Vypracovala: Kristýna Kršová
Vedoucí práce: doc. RNDr. Renata Klufová, Ph.D.

České Budějovice 2022

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Kristýna KRŠOVÁ
Osobní číslo: E19081
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Obchodní podnikání
Téma práce: Cestovní ruch Šumavy v kontextu udržitelnosti
Zadávající katedra: Katedra aplikované matematiky a informatiky

Zásady pro vypracování

Cílem práce je hodnocení historického vývoje a současného využití Šumavy aktivitami cestovního ruchu v kontextu udržitelnosti. Součástí práce je hodnocení nabízených produktů a služeb, vývoj intenzity využití oblasti cestovním ruchem. Na základě detailní analýzy budou pak formulována doporučení pro další využití v souladu s konceptem udržitelnosti.

Metodický postup:

1. Studium teoretických východisek.
2. Příprava a realizace vlastního výzkumu.
3. Analýza vývoje a současného stavu.
4. Syntéza výsledků a poznatků.
5. Návrh opatření na základě zjištěných poznatků.

Rozsah pracovní zprávy: 40 – 50 stran
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

1. Harris, R., Griffin, T., & Williams, P. (2002). *Sustainable Tourism: A Global Perspective*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
2. Pískavá, M., & Zelenka, J. (2018). *Společensky odpovědný cestovní ruch*. Praha: Idea Servis.
3. Pearce, D. (2012). *Frameworks for Tourism Research*. Wallingford: CABI Publishing.
4. Živodná, L. S. (2015). *Udržitelný cestovní ruch. Principy, certifikace a měření*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
5. Živodná, L. S. (2018). *Udržitelné principy u cestovním ruchu českého penkooa a jejich management*. Zlín: VeřBaM – Bačuvůk.

Vedoucí bakalářské práce: doc. RNDr. Renata Kloufová, Ph.D.
Katedra aplikované matematiky a informatiky

Datum zadání bakalářské práce: 25. ledna 2021
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2022

doc. Dr. Ing. Dagmar Škodová Parmová
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentůvka 13 261
370 05 České Budějovice

doc. RNDr. Tomáš Mrkvička, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. února 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma „Cestovní ruch Šumavy v kontextu udržitelnosti“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektro-nickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Kristýna Kršová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí této bakalářské práce, paní doc. RNDr. Renatě Klufové, Ph.D. za její vedení, věnovaný čas, trpělivost, cenné rady a připomínky. Dále za pomoc a ochotu při zpracování práce.

Poděkování patří také respondentům, kteří se svými odpověďmi podíleli na dotazníkovém šetření a v neposlední řadě také mé rodině a blízkým, kteří při mně stáli po dobu celého studia.

1 Obsah

2	ÚVOD	3
2.1	CÍL PRÁCE	3
2.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	4
3	PŘEHLED ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY	5
3.1	VÝZNAM CESTOVNÍHO RUCHU	5
3.2	PŘÍRODNÍ CESTOVNÍ RUCH	5
3.2.1	<i>Ekoturismus</i>	5
3.3	UDRŽITELNÝ ROZVOJ A CESTOVNÍ RUCH	6
3.3.1	<i>Historie udržitelného chování</i>	7
3.3.2	<i>Agenda 21</i>	8
3.3.3	<i>Celosvětové trendy cestovního ruchu ve vztahu k jeho udržitelnosti</i>	9
3.3.4	<i>Cestovní ruch v chráněných územích České republiky</i>	9
3.4	DOPADY CESTOVNÍHO RUCHU NA DESTINACI	10
3.4.1	<i>Ekologie, prostředí, ekologické efekty</i>	10
3.4.2	<i>Společnost, socio-kulturní efekty</i>	11
3.4.3	<i>Ekonomické aspekty</i>	11
3.5	MĚŘENÍ UDRŽITELNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	11
3.6	SADY INDIKÁTORŮ UDRŽITELNÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	13
3.6.1	<i>Ukazatele ekonomického pilíře udržitelného cestovního ruchu</i>	13
3.6.2	<i>Ukazatele sociálního pilíře udržitelného cestovního ruchu</i>	15
3.6.3	<i>Ukazatele environmentálního pilíře udržitelného cestovního ruchu</i>	17
3.7	SLUŽBY CESTOVNÍHO RUCHU	18
3.7.1	<i>Podstata služeb</i>	18
3.7.2	<i>Dopravní služby</i>	18
3.7.3	<i>Ubytovací služby</i>	19
3.7.4	<i>Stravovací služby</i>	19
3.8	ŠUMAVA JAKO DESTINACE CESTOVNÍHO RUCHU	20
3.8.1	<i>Historie Šumavy</i>	20
3.8.2	<i>Ochrana přírody</i>	22
3.8.3	<i>Turistika</i>	22
4	METODIKA	24
5	VYMEZENÍ A CHARAKTERISTIKA OBLASTI	26
5.1	PODNEBÍ	27
5.2	VODOPIS	28

5.3	ŠUMAVSKÉ VRCHOLY	28
5.4	ATRAKTIVITY	30
5.5	PŘÍRODNÍ ATRAKTIVITY	30
5.5.1	<i>Ledovcová jezera</i>	30
5.5.2	<i>Pramen Vltavy</i>	31
5.5.3	<i>Šumavské slatě</i>	31
5.5.4	<i>Naučná stezka Povydíř</i>	31
5.5.5	<i>Naučná stezka Olšina</i>	31
5.5.6	<i>Medvědí stezka</i>	32
5.5.7	<i>Mravenčí stezka</i>	32
5.5.8	<i>Schwarzenberský plavební kanál</i>	32
5.6	HISTORICKÉ ATRAKTIVITY	32
5.6.1	<i>Hrad Kašperk</i>	32
5.6.2	<i>Zámek Vimperk</i>	32
5.6.3	<i>Zámek Kunderatice</i>	33
5.7	MONITORING NÁVŠTĚVNOSTI.....	33
6	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	35
6.1	SHRnutí DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	42
6.2	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	42
6.3	NÁVRH.....	46
7	ZÁVĚR.....	49
8	SUMMARY	50
9	POUŽITÁ LITERATURA	52
10	SEZNAM TABULEK.....	55
11	SEZNAM OBRÁZKŮ	56
12	SEZNAM PŘÍLOH	57
13	PŘÍLOHY	57

2 Úvod

V dnešní době je péče o životní prostředí a celkově udržitelnost hodně řešené téma. Spoustu lidí si pod pojmem udržitelnost nedokáže nic představit, zatímco když se řekne péče o životní prostředí, málokdo neví, co to znamená. Jsou to sice dvě odlišná témata, ale jedno mají společné, a to ochranu a snahu o zachování přírody.

Cestovní ruch na Šumavě se v posledních letech ve známějších oblastech rozvíjí v masový turismus a vzniká tím tak nedostatečné využívání ostatních míst.

Cílem mé bakalářské práce je zhodnotit kvalitu životního prostředí ve zkoumané oblasti. Práce je rozdělena na dvě hlavní části, teoretickou část a praktickou část. V teoretické části popisuji význam cestovního ruchu, dále se snažím přiblížit obecně zkoumanou problematiku a možné dopady na destinaci, zabývám se také sadou indikátorů udržitelného cestovního ruchu a službami v cestovním ruchu. Také popisuji historii zkoumané oblasti, z pohledu ochrany přírody a turistiky. Po literární rešerši následuje metodika, ve které je zachycen způsob sbírání dat v dotazníkovém šetření a použité metody k vyhodnocení dotazníků závislostí potřebné k praktické části.

V praktické části se snažím aplikovat již zmíněné indikátory udržitelného cestovního ruchu na vymezené prostředí. Popisuji vymezení zkoumané oblasti, vodopis a podnebí. Dále se prostřednictvím dotazníkového šetření zabývám spokojeností turistů s životním prostředím, udržitelností nebo poskytováním služeb. V další části mé práce se věnuji jednotlivým přírodním i historickým atraktivitám, které Šumava poskytuje. Pomocí kartogramu vyobrazuji největší zatíženost jednotlivých obcí v hromadných ubytovacích zařízeních. Na to navazuje můj návrh, ve kterém se snažím eliminovat dopad turistů na nejvíce vytížených místech a pomoci k rozvoji turismu v oblasti mimo Národní park.

2.1 Cíl práce

Cílem práce je hodnocení historického vývoje a současného využití Šumavy aktivitami cestovního ruchu v kontextu udržitelnosti. Součástí práce je hodnocení nabízených produktů a služeb, vývoj intenzity využití oblasti cestovním ruchem. Na základě detailní analýzy budou pak formulována doporučení pro další využití v souladu s konceptem udržitelnosti.

2.2 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1: Závísí podpora lokálních produktů na společenském statusu?

Výzkumná otázka č. 2: Závísí výběr destinace s ohledem na kvalitu životního prostředí na věku?

Výzkumná otázka č. 3: Závísí chování respondentů k místním obyvatelům na pohlaví?

Výzkumná otázka č. 4: Závísí počet strávených dnů na společenském statusu/kraji/velikosti obce?

3 Přehled řešené problematiky

3.1 Význam cestovního ruchu

Ekonomické a mimoekonomické činnosti se přímo i nepřímo participují na uspokojování potřeb účastníků cestovního ruchu. Tyto činnosti jsou vzájemně propojeny a utváří komplexní systém, který se nazývá cestovní ruch a spadá do důležitého subsystému národního hospodářství (Hladká, 1997).

Cestovní ruch řadíme mezi významné národohospodářské odvětví. Největší přínosy najdeme v makroekonomických peněžních a měnových vztazích, v investiční oblasti a v neposlední řadě ve vytváření nových pracovních míst i v problémových a hospodářsky zaostalých regionech (Šimková, 2013).

Během posledního půl století došlo k obrovskému rozmachu cestovního ruchu. Počet celosvětových příjezdů se od roku 1950 zvýšil z 25,3 mil na současných 880 mil. příjezdů (Šimková, 2013).

Cestovní ruch je dle Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO) (1995) *„Činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí, a to na dobu kratší, než je stanoveno, přičemž hlavní účel její cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě“* (world-tourism.org, 2022).

3.2 Přírodní cestovní ruch

Přírodní cestovní ruch (nature tourism) je druh cestovního ruchu, který je provozován v přírodních oblastech. Přírodní turismus zahrnuje i ekoturismus a geoturismus (Závodná, 2015). V naší práci budeme zkoumat převážně ekoturismus.

Na vegetační kryt a diverzitu druhů má velký vliv i malá činnost návštěvníků. Aby se přírodní cestovní ruch vyvíjel udržitelně, musí být vzájemná spolupráce mezi aktéry cestovního ruchu, kterými jsou například management a provozovatelé služeb cestovního ruchu, návštěvníci, pracovníci a místní obyvatelé (Tolvanen a kol., 2004).

3.2.1 Ekoturismus

Ekoturismus je forma udržitelného cestovního ruchu, kde se projevuje environmentálně uvědomělým chováním a opravdovými zážitky v navštíveného místa ve spojení s místní komunitou (Závodná, 2015).

Ekoturismus můžeme definovat také jako cestovní ruch vytvořený na kvalitních znalostech a zážitku kde je přímá zkušenost s přírodním prostředím. Ekoturisté přicházejí do krajiny s respektováním jejích přírodních i kulturních charakteristik a nepředpokládají, že by byla nějak upravena pro jejich lepší komfort (Butler, 2002). Weaver popsal ekoturismus jako zodpovědný turismus v přírodních oblastech, který udržuje přírodu, krajinu a kvalitní život místních obyvatel (Weaver, 2006).

Mezinárodní ekoturistická společnost (The International Ecotourism Society – TIES) vymezuje ekoturismus jako odpovědnou formu turismu do přírodních areálů, která udržuje životní prostředí a uchovává blahobyt místních obyvatel. Ekoturista je člověk, který nejvíce snižuje své následky na životní prostředí vhodnou dopravou, preferováním certifikovaných výrobků a služeb a šetrným chováním v destinaci. Dává přednost regionálním výrobkům a službám, díky čemuž i přispívá místní komunitě, zajímá se o vzdělání se zaměřením na udržitelný rozvoj a je ochoten podporovat ochranu přírody v dané oblasti (Závodná, 2015).

3.3 Udržitelný rozvoj a cestovní ruch

Udržitelný rozvoj vnímáme jako dynamickou rovnováhu mezi ekonomickým a sociálním rozvojem a ochranou životního prostředí. Udržitelný rozvoj se váže na krajinu, region, území, které musí splňovat určité podmínky udržitelnosti (Šimková, 2013).

Na udržitelnost cestovního ruchu působí na jedné straně podniky, které poskytují služby cestovního ruchu, a na druhé straně je účastník cestovního ruchu (Novacká, 2013).

V udržitelném rozvoji se jedná o zelený cestovní ruch, zelené aktivity a zeleného účastníka. Cestovní ruch, který nezničí přírodní zdroje důležité pro lidi v současnosti i budoucnosti (Swarbrook, 2002).

UNWTO definuje udržitelný cestovní ruch jako optimální využívání přírodních zdrojů, respektování sociokulturních zvyklostí v dané zemi a zabezpečování dlouhodobých ekonomických vztahů, které přinesou socioekonomický užitek všem zúčastněným (mmr.cz, 2022).

Během 20. století se cestovní ruch rozsáhle rozrostl společně s technologickými přeměnami (ICT, technologie v ubytování, v dopravě), transformací vysvětlení

přírodního a kulturního dědictví a v oblasti marketingu úpravou základních paradigmat společně s cestováním a související etikou (Pásková, Zelenka, 2018).

Evropská komise hodnotí koncept udržitelného rozvoje jako způsob ekonomického růstu, kdy účastník uspokojí své potřeby v krátkém, středním nebo dlouhodobém období. Koncept vnímáme jako uspokojení potřeb bez ohrožení možností dalšího růstu pro další generaci. Jedná se například o vyčerpání neobnovitelných zdrojů bez jiných alternativ, zničení ekosystémů nutných pro život, změna přírodních podmínek, které komplikují člověku možnosti žití apod. (Novacká, 2013).

3.3.1 Historie udržitelného chování

O ochranu životního prostředí se pořádně začali zajímat až v polovině 19. století. Ovšem určité náznaky udržitelného chování už se používaly ve starověkém Římě a Řecku nebo u Egyptské civilizace. Pojem ochrana životního prostředí se začal používat až v šedesátých letech 20. století, kdy se řešilo náhlé zhoršování stavu životního prostředí vlivem socioekonomického rozvoje a nárůstu lidské populace (Závodná, 2015).

Už tehdy se vědělo, že neustálý růst populace bude mít špatný dopad na množství a možné vyčerpání přírodních zdrojů. Mluvilo se o tom, že příroda a prostředí se musí chránit, pokud chceme do budoucna uchovat lidský blahobyť (Závodná, 2015).

Podle vědců se nedá v hospodářském růstu nadále pokračovat. Na jednu stranu růst zvýšil životní úroveň obyvatel v průmyslových zemích a na druhou stranu spotřeboval neskutečné množství surovinových a energetických zdrojů. Následný růst, ve kterém platila přímá úměrnost mezi velikostí HDP, spotřebou energie a produkcí odpadů se stal hlavním aktérem pro znečištění prostředí (Závodná, 2015).

Mezi hlavní možnosti pro přežití lidstva bylo navrženo ekonomické a populační omezení růstu. Žádná opatření bohužel tento růst nemohou napravit. Jedinou možností je zastavení hospodářského růstu (Meadows, 1972).

Zelené otázky a aktivity původně pochází z osmdesátých a devadesátých let minulého století. Jedná se například o skutečnosti ohledně zdroje vody, zájem o životní prostředí, recyklaci, energii, ochranu zvířat, anebo otázky na zdravý životní styl. Ve 21. století vznikla tzv. zelená ekonomie (green economy), která je spojena s globální

ekonomickou finanční krizí a větší kladení důrazu na globální klimatické změny (Závodná, 2015).

Udržitelné jednání je nesmírně důležité do dalších let fungování společnosti a planety, protože udržuje zdroje v neměnném nebo ještě lepším stavu. Na jedné straně vysoké nároky na zdroje a na straně druhé je snaha o snížení dopadu podnikání na životní prostředí, z toho vyplývá pro světové podniky hledat rovnováhu mezi růstem a udržitelností (Závodná, 2015).

Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o klimatických změnách byl přijat v roce 1997 a v roce 2006 podepsán se 163 státy světa. Hlavním cílem bylo snížení emisí skleníkových plynů o 5,2 % u průmyslových zemí. Zároveň se schválil mezinárodní obchod s redukcemi skleníkových plynů. Pokud stát získá vyšší úspory, než se zavázal v Protokolu, může přebytek redukcí prodat jinému státu, který má redukcí málo (Závodná, 2015).

3.3.2 Agenda 21

Agenda 21 se řadí mezi nejvýznamnější celosvětové dokumenty v oblasti životního prostředí ve 21. století. Díky Agendě 21 se vyspělé státy zavázaly k ochraně životního prostředí. Přeměna k trvale udržitelnému rozvoji je na globální úrovni a je neskutečně důležitá a náročná (Závodná, 2015).

Cílem Agendy 21 je pozitivní působení na ekonomický blahobyt, sociální neustrannost a kompaktnost v podmínkách ochrany přírody a kultury a podpora konkurenční schopnosti v Evropě (Novacká, 2013).

Agenda 21 vyzdvihuje důležité informace pro udržitelný rozvoj. Obzvláště informace kvantitativního charakteru, kde se dozvíme, zda se pohybujeme v dobrém směru a zda se postup shoduje s koncepcí trvalé udržitelnosti. Ovšem kvalitativní ukazatel je také důležitý. V paragrafu 40.4 Agendy 21 je napsáno: *„Všeobecně používané indikátory, jako je například hrubý národní produkt nebo údaje o jednotlivých přírodních zdrojích či míře znečištění, neindikují dostatečně jasně, do jaké míry je nastoupena cesta směrem k trvalé udržitelnosti. Nepoužívá se metod, které by hodnotily interakce mezi rozvojem v jednotlivých sektorech, jako je životní prostředí, růst populace, sociální a ekonomické otázky. Tyto metody zatím nejsou k dispozici. Je třeba vytvořit indikátory trvale udržitelného rozvoje tak, aby se postupně vytvořila pevná základna pro rozhodovací procesy na všech úrovních a aby se tak přispělo*

k dosažení trvalé udržitelnosti integrovaných systémů životního prostředí a rozvoje“ (Závodná, 2015).

Dalším dokumentem je také Místní Agenda 21. Jedná se o dokument týkající se udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni. „*Je to proces, který prostřednictvím zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování (řízení), zapojování veřejnosti a využívání všech dosažených poznatků o udržitelném rozvoji v jednotlivých oblastech zvyšuje kvalitu života ve všech jeho aspektech a směřuje k zodpovědnosti občanů za jejich životy i životy ostatních bytostí v prostoru a čase“ (Závodná, 2015).*

3.3.3 Celosvětové trendy cestovního ruchu ve vztahu k jeho udržitelnosti

Cestovní ruch se rozvíjí kvalitativně, ale také i kvantitativně v důsledku technologického vývoje (doprava, komunikace, informační a komunikační technologie), politické podpory rozvoje cestovního ruchu, společenských a individuálních změn, kulturních, sociálních, demokratizačních a změn životního stylu. Kvantitativní růst cestovního ruchu v celosvětovém měřítku ukazují statistiky UNWTO, kde jsou předpoklady dalšího růstu v počtu mezinárodních výjezdů ročně o 4 %. Kvalitativní vývoj závisí především na kvalitativních změnách v cestovním ruchu. Lidé si začínají více vážit kvality prostředí, senioři a handicapovaní lidé cestují více než dříve, kulturní a ekoturismus se rozvíjí jako způsob ochrany kulturních a přírodních hodnot území. Účastníci cestují spíše na kratší dobu několikrát v roce a stávají se intelektuálně aktivnější, zkoumají nové destinace i nové produkty cestovního ruchu (Zelenka, Těšitel, Pásková, Kušová, 2013).

3.3.4 Cestovní ruch v chráněných územích České republiky

Po roce 1993 začaly vznikat chráněná území a další přírodně a krajinně cenná území, kde byl hlavní účel ochrana přírody a krajiny včetně ochrany biodiverzity. Tato soustava se neustále rozvíjí. Zvětšování plochy bezzásahových zón, nové velkoplošné území, výsledky mapování pro přípravu soustavy NATURA 2000 a začlenění české ochrany přírody do evropského kontextu (Zelenka, Těšitel, Pásková, Kušová, 2013).

Přírodně a krajinně cenná území mají na starosti systémy stabilizace klimatu v dané oblasti (zmírnění následků intenzivních dešťů zadržováním vody v mokřadech, v lesních porostech, teplotní výkyvy, stabilizace vlhkosti vzduchu), díky trvalým

porostům snižují dopady eroze, jsou součástí kulturního dědictví a udržitelným způsobem naplňují ekonomické funkce (Zelenka, Těšitel, Pásková, Kušová, 2013).

V chráněných územích je udržitelnost cestovního ruchu podmíněna obecnými přístupy udržitelnosti cestovního ruchu, kde se klade velký důraz na ochranu přírody a krajiny a musí být splněny důležité podmínky. Především rozmach aktivit managementu chráněného území a změny jeho přístupů k cestovnímu ruchu nebo dalších aktérů cestovního ruchu. Nepřetržité řešení optimalizace mezi několika hledisky rozvoje území, mezi zájmy odlišných aktérů cestovního ruchu a mezi pohledy a měřítky různě zacílenými v čase (Zelenka, Těšitel, Pásková, Kušová, 2013).

3.4 Dopady cestovního ruchu na destinaci

Cestovní ruch se často představuje jako „čisté“ odvětví s poměrně malými dopady na území, které je hojně využíváno, i na místní komunitu, i když od 70. let 20. století jsou soustavně sledovány markantní dopady cestovního ruchu a jejich příčiny a jsou utvořeny teoretické rámce, objasňující jevovou podstatu cestovního ruchu (Zelenka, Těšitel, Pásková, Kušová, 2013).

3.4.1 Ekologie, prostředí, ekologické efekty

Na environmentální dopady cestovního ruchu převážně působí míra koncentrace návštěvníků, změna jejich aktivit (více využití motorových vozidel, větší výskyt lidí volně v terénu (geocaching, hipoturistika) (Zelenka, Těšitel, Pásková, Kušová, 2013).

Dopady na přírodu a krajinu se diferencují podle typu vlivu (aktivity návštěvníků, doprava) a odolnosti ekosystému – trávy a rákosy jsou velmi odolné, naopak pomalu rostoucí druhy už odolné nejsou. Dopady na půdu se projevují erozí a zhutňováním. Může za to menší množství vody a vzduchu v půdě, ztráta vegetace, eroze a obtížnější zadržování deště a vody tající ze sněhu a ledu). Zhutňování se projevuje na určitém místě, zatímco eroze může napadnout i okolí, jelikož se snadno šíří. Nejnáchylnější na zhutňování jsou homogenní půdy s jemnou strukturou (bahno a jíla) a vlhké půdy. Při srovnání půdy na loukách ve vlhkém období a v období suchém, bylo zjištěno, že půda ve vlhkém období je daleko náchylnější ke zhutnění a erozi. Následkem povrchové vody je výskyt patogenních bakterií, organického znečištění a znečištění pevnými látkami vyvíjející se erozí vlivem infrastruktury cestovního ruchu a hemžením lidí, které má špatný dopad na vodní flóru a faunu (Pedersen, 2002).

3.4.2 Společnost, socio-kulturní efekty

Mezi hlavní sociální dopady cestovního ruchu se řadí ty, které mají vliv na chudobu a vnímání pohlaví. Zvýšením zaměstnanosti, pozitivních environmentálních vlivů, lepší dostupností pitné vody a lepší zajištěností vzdělání se snižuje chudoba. Naopak zvýšení chudoby může mít za následek zvýšení cen, omezení přístupu k vodě a energiím ve vztahu k vyšší návštěvnosti turistů, špatné dopady na životní prostředí a zdraví (Závodná, 2015).

3.4.3 Ekonomické aspekty

Cestovní ruch je z ekonomického hlediska komplex aktivit s cílem nabízet a prodat služby nebo zboží, které se vážou k určitému produktu nebo jsou obsahem balíčku cestovního ruchu. Cestovní ruch ve vzájemných vazbách multiplikačních efektů napomáhá zrychlení rozvoje ekonomiky a hraje významnou roli ohledně stimulující funkce (Závodná, 2015).

Propojení cestovního ruchu s dalšími oblastmi ekonomiky ukazuje multiplikační efekt. Je důležité, aby cestovní ruch nebyl ve vlastnictví státu, poté by byl multiplikační efekt neefektivní (Hesková, 2006).

„Příjezdový zahraniční cestovní ruch je forma tzv. neviditelného exportu, který vytváří tok zahraniční měny do ekonomiky a přímo přispívá k platební bilanci země. Jako ostatní exportní odvětví přináší cestovní ruch zvýšení příjmů firem, příjmů domácností, zvýšení zaměstnanosti a příjmů vlády. Prodej produktu příjezdového cestovního ruchu nevyžaduje žádné dopravní náklady, celní poplatky, pojistné platby, resp. další poplatky“ (Goeldner a Ritchie, 2008).

3.5 Měření udržitelného cestovního ruchu

Správné ekonomické plánování a analytické určení musí být na prověřených datech. Jestliže jde něco změřit, musí se určit míra problému a poté s ním dále pracovat, rozvádět a měnit. Měření udržitelnosti možno realizovat na základě stanovení ukazatelů (indikátorů) (Závodná, 2015).

Evropská komise popisuje ukazatele jako přínosné nástroje pro charakteristiku oblastí, kde je nutné více politické aktivity, a pro měření pokroku v dosažení lisabonských cílů. Použití nástrojů pomáhá posoudit a porovnat výsledky mezi

členskými státy a ostatními rozvinutými ekonomikami. Indikátory ukazují významný nástroj monitorování a porovnání při sledování Lisabonské strategie (Závodná, 2015).

Direktiva EU 95/57/EC potvrzuje důležitost sběru statistických informací. Záměr tohoto nařízení je tvorba informačního systému pro statistiky na úrovni EU. Z toho důvodu se nechal vypracovat plán tvorby databáze turistických statistik TOUR. Statistika EU je k vidění také v publikacích Evropského statistického úřadu EUROSTAT (Závodná, 2015).

Lepší a kvalitnější rozhodování závisí na správně určených indikátorech udržitelnosti. Vhodné indikátory pomáhají k identifikaci dopadů cestovního ruchu a zmírnění výstrah. Předcházejí eliminovat nastávající rizika (Závodná, 2015).

Díky měřítku, které mají jednotlivé indikátory se může zvažovat a kvantitativně posuzovat environmentální trendy, cíle ekologické politiky nebo dosažená progrese (Závodná, 2015).

Indikátor by měl být (Zpráva projektu WA-307-06-303, 2009):

- Politicky významný a adresný (indikátory mají být politicky relevantní, tedy mají mít přímou vazbu na danou politiku či opatření).
- Analyticky dobře podložený a zdůvodněný.
- Snadno měřitelný, stanovitelný, vypočitatelný, a to s dostatečnou přesností a s přijatelnými finančními náklady.
- Uspořádaný do vhodné časové řady.
- Srovnatelný v mezinárodním měřítku.

Hodnoty indikátorů můžeme určit kvalitativním nebo kvantitativním měřením. Kvalitativní měření lze realizovat za pomoci normativních indikátorů (ano/ne), rejstříkových indikátorů (ekoznačení a certifikace) nebo indikátory pocházející ze zkušeností. Kvantitativní znázornění obsahuje data z měření, zkoumání, vztahy a procentuální posouzení (Zelenka, Těšitel, Pásková, Kušová, 2013).

Zpracování a interpretace primárních dat mají za rezultat indikátory. Odlišujeme dvě různé zaměření indikátorů – klíčové indikátory a agregované indikátory (Šilhánková, 2011). Vyhodnocení klíčových indikátorů uspořádaných v sadě je daleko náročnější, jelikož nějaké mají pozitivní dopady a jiné negativní (Závodná, 2015).

Agregované indikátory jsou sjednoceny do jednoho údaje za cílem vytvořit jeden výsledek. Příkladem je Index environmentální udržitelnosti. Výsledek tohoto ukazatele je převážně pro politiky nebo veřejnost. Potíže vznikají správným výběrem zástupců ukazatelů a jejich odpovídající agregační algoritmus (Závodná, 2015).

3.6 Sady indikátorů udržitelného cestovního ruchu

V udržitelnosti záleží na tom, kdo používá indikátory udržitelnosti, k čemu indikátory fungují a pro koho. Následných jedenáct důležitých indikátorů, které jsou obsaženy v základním rámci pro management udržitelného cestovního ruchu (Weaver, 2006).

- Ochrana prostředí.
- Zatížení.
- Intenzita využívání.
- Sociální dopad.
- Kontrola rozvoje.
- Management odpadu.
- Proces plánování.
- Kritický ekosystém.
- Spokojenost zákazníka.
- Lokální spokojenost.
- Přispění cestovního ruchu k lokální ekonomice.

3.6.1 Ukazatele ekonomického pilíře udržitelného cestovního ruchu

Ekonomický pilíř uvádí makroukazatele k srovnání regionů a jejich nerovností. Na národní úrovni lze měřit hospodářství ukazateli jako jsou HDP, HNP, HDI (Human Development Index), HPI (Happy Planet Index) a Ekologická stopa. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR uvádí i další ukazatele, jako je celkový objem čistých investic, saldo příjmů a výdajů veřejných rozpočtů, saldo zahraničního obchodu, produktivita práce na zaměstnaného, materiálová náročnost HDP, energetická náročnost HDP a celková rozvojová spolupráce (mmr.cz, 2022).

HDI pochází z Human Development Reportu, které měří lidské zdraví (průměrnou očekávanou délku lidského života při narození), úroveň vzdělanosti (podíl gramotného obyvatelstva a kombinovaný podíl populace z příslušné věkové skupiny

navštěvující školy prvního, druhého a třetího stupně), hmotnou životní úroveň (HDP na osobu v USD převeden na stejnost kupní síly). Index má zaznamenávat kvalitu lidského života. HPI znázorňuje Index šťastné planety, to znamená kombinaci kvality lidského života s environmentální efektivitou. Tento ukazatel spojuje očekávanou délku života, ekologickou stopu a spokojenost obyvatel (Závodná, 2015).

Ekologická stopa je rozsah lidského nároku na zemský ekosystém. Jedná se o normalizované měřítko potřeby přírodního kapitálu, který se srovnává s planetární ekologickou schopností se obnovovat. Ekologická stopa je uměle vytvořena za účelem vymezení kolik metrů čtverečních vyžaduje člověk planety Země k dané činnosti a kolik metrů čtverečních Země vyžaduje člověk pro svůj život. Útvar zahrnuje vše od získání potravin, dopravu až po odpad, který lidé vytvoří. Globální hektar se využívá pro výpočty na úrovni města, státu a celé Země. Kalkulace ekologické stopy se vytváří pomocí spotřebovaných zdrojů a množstvím odpadků, které vyprodukujeme (Závodná, 2015).

Příjmy z cestovního ruchu společně s daněmi z nich obvykle putují mimo destinaci a v cestovním ruchu se používá sezónní pracovní síla, která může sezónně migrovat do destinace. To v důsledku ve spoustu destinací tvoří negativní vliv ve formě nepřiměřeně se zvyšující míry sdílení místních zdrojů včetně ekonomických (dualizace společnosti, marginalizace místních obyvatel a jádrová inflace) nad pozitivními ekonomickými přínosy cestovního ruchu. Mezi ně patří především nárůst životní úrovně místních obyvatel, multiplikační efekt cestovního ruchu a zkvalitnění infrastruktury, pozitivně působení i na další oblasti podnikání (Pásková, Zelenka, 2018).

Ekonomický pilíř udržitelnosti obstarává materiální bohatství obyvatel včetně rozřešení kladných a záporných externalit. Do kladných externalit se zařazuje zlepšení nebo udržení charakteru krajiny a za zápornou lze považovat znečištění krajiny a jejich subsystémů (Závodná, 2015).

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky uvádí, že hlavním úkolem ekonomického pilíře udržitelného rozvoje České republiky je zvětšení konkurenceschopnosti české ekonomiky způsoby:

- Udržení stability ekonomiky a zvýšení její odolnosti vůči negativním vlivům.
- Vytváření podmínek pro environmentálně a sociálně udržitelný ekonomický růst.

- Vytváření podmínek pro flexibilní ekonomiku založenou na znalostech a dovednostech.
- Technologické inovace.
- Vytvoření účinného partnerství veřejného a soukromého sektoru a posílení jejich zodpovědnosti za prosazování udržitelného rozvoje.
- Zásady nepřekročení meze regeneračních schopností životního prostředí, zachování jeho schopnosti absorbovat negativní efekty ekonomického růstu a postupného odstraňování vzniklých ekologických škod (neabsorbovatelných ekonomických externalit).

Ekonomický pilíř udržitelnosti poukazuje na činnost celkové lokální ekonomiky v místě, kde podnik utváří svou činnost, se všemi ostatními souvisejícími aspekty. Zisk podniku je základním předurčeným výstupem podnikání každého komerčního subjektu, nikoliv ale udržitelnost podniku (Závodná, 2015).

Ekonomický pilíř by měl za úkol upřednostňování místních „zdrojů“ (zaměstnávání rezidentů, nakupování produktů od místních dodavatelů a poskytovatelů služeb), propagaci společenské odpovědnosti v řetězcích dodavatelů a spolupracujících partnerů v rozsahu horizontální i vertikální spolupráce, náležité odměňování zaměstnanců a finanční podpora místních aktivit (Pásková, Zelenka, 2018).

3.6.2 Ukazatele sociálního pilíře udržitelného cestovního ruchu

Sociální pilíř udržitelnosti představuje čerpání zdrojů, při kterém se nenaruší kvalita života a blahobyt místních společenství a v neposlední řadě se dbá na udržení a schválení hodnoty přírodního a kulturního dědictví. Čerpáním zdrojů by nemělo dojít k omezení nebo ohrožení lokální společnosti a vzniku sociálních disharmonií. Měly by se používat v takové míře, aby nedocházelo k ohrožení schopnosti lidí přijímat dopady čerpání zdrojů a neporušila se sociální harmonie. Sociální pilíř obstarává vyšší kvalitu života. Pro úspěšné dosažení udržitelných cílů je nutné, aby bohatší národy (státy) akceptovaly vhodný životní styl vůči naší planetě a nezapomínaly na miliony chudých lidí (Závodná, 2015).

Sociální pilíře se rozdělují na (Nováček, 2011):

- Demografická struktura a vývoj, zdravotní stav, nemocnost.
- Vzdělanostní struktura, kvalita vzdělání, celoživotní učení.

- Sociální prostředí, služby sociální a zdravotní, kriminalita, bezdomovectví.
- Zaměstnanost, nezaměstnanost.
- Rovnoprávnost žen.
- Životní úroveň.
- Kvalita bydlení.
- Občanská společnost, spokojenost, participace.

Sociální rovina udržitelného rozvoje tvoří důležitost lidského života, sociálního uznání, vzdělání, rozmach kultury a ponechání tradic. Důležité je především dobrý chod obcí, rodiny, veřejných institucí a celkově občanské společnosti (Závodná, 2015).

Omezit chudobu a udržet sociální spravedlnost je nesmírně důležité. Sociální cíle tomu napomáhají ochrannými strategiemi, které zmenšují zranitelnost společnosti, zlepšují sociální spravedlnost a dbají na splnění základních sociálních potřeb společnosti (Závodná, 2015).

Sociokulturní dimenze společenské odpovědnosti by se měla zajímat a vytvářet ve vztahu k aktérům cestovního ruchu, nejčastěji k návštěvníkům. U návštěvníků se obvykle sociokulturní odpovědnost zvyšuje pomocí vysvětlení místního kulturního dědictví, místní kultury a způsobu myšlení. Důsledkem je obohacení společenské odpovědnosti návštěvníků zásluhou přijetí rozdílného způsobu myšlení společně s odchýlením od důrazu na spotřební chování, materiální hodnoty, většího duchovního povědomí a schopnosti prožitku (Pásková, Zelenka, 2018).

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR definuje indikátory sociálního pilíře jako *„Míru nezaměstnanosti, očekávanou délku života při narození a ve věku 65 let, populace žijící pod hranicí chudoby před a po sociálních transferech, dostupnost veřejných služeb kultury, nejvyšší dosažené vzdělání a přístup k internetu“* (mmr.cz, 2022).

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky konstatuje, že hlavním úkolem sociálního pilíře udržitelného rozvoje České republiky je nevyhnutelná úprava penzijního systému, systému sociální péče, systému zdravotní péče, zachování stálého počtu obyvatel a dlouholetý nárůst a zkvalitnění věkové struktury, redukce nezaměstnanosti, podpora rozvoje lidských zdrojů s dostupnými veřejnými službami kultury a rozšiřování sociální kompaktnosti (Závodná, 2015).

3.6.3 Ukazatele environmentálního pilíře udržitelného cestovního ruchu

Environmentální pilíř obsahuje ochranu zdrojů nebo zásob a zmenšení dopadů (toků). Jeho součástí je voda, půda, ovzduší, biorozmanitost a energie. Udržitelný rozvoj souvisí nejen s nárůstem a uchováním materiálního blahobytu, ale i s environmentální bdělostí, z důvodu omezenosti jejich dostupnosti a kvantity přírodních zdrojů a kvality z aspektu znečištění těchto zdrojů (Procházková, 2012).

Ministerstvo pro místní rozvoj stanovuje environmentální pilíř udržitelnosti za pomoci několika indikátorů. Měrné emise skleníkových plynů, podíl materiálově využitých komunálních odpadů, spotřeba primárních energetických zdrojů na obyvatele, podíl spotřeby obnovitelných zdrojů energie, přepravní výkony v nákladní dopravě, spotřeba průmyslových hnojiv a vývoj populací vybraných druhů ptáků (mmr.cz, 2022).

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky uvádí, že hlavním úkolem environmentálního pilíře udržitelného rozvoje České republiky je vzít v úvahu práva současného obyvatelstva a budoucí generace ve vztahu k ekosystému, obstarávat kvalitní složky životního prostředí, ekosystémů a jejich recipročních vztahů, zmírnění dopadů mezi ochranou životního prostředí a ekonomickým rozvojem, snaha o řešení globálních environmentálních problémů (ochrana klimatu a biodiverzity) a sociální problémy (zaměstnanost, zdravotní péče) (Závodná, 2015).

Cestovní ruch přímo působí na infrastrukturu, dopravu a aktivitu turistů, avšak nepřímě i na produkci, spotřebu služeb, energie a materiálu. Do environmentálního působení zařazujeme emise pevných látek, hluku a elektromagnetického záření (světelné znečištění) do ovzduší, vody a půdy (Závodná, 2015).

V místech, kde se nachází hodně turistů je automaticky vyšší hladina hluku. Jedná se například i o dálnice, letiště, zábavná a kulturní zařízení a v zimě také umělé zasněžování. Takto vysoká hladina hluku oslabuje orientaci a mění chování živočichů. Do negativních dopadů cestovního ruchu počítáme i vyšlapání nových cest v oblasti přírodních atraktivit, ničení původních cest, obrušování zevnějšku kulturních památek a znečišťování povrchových a podzemních vod, především v území, kde je nedostatečná turistická infrastruktura a v okolí pláží (Závodná, 2015).

3.7 Služby cestovního ruchu

Služby cestovního ruchu přináší uspokojování potřeb, což souvisí s cestováním a trávením volného času mimo místo svého trvalého bydliště. Hlavním záměrem je dosažení zážitku spojeno s odpočinkem, poznávání, společenské kontakty, zdraví, zábava a kulturní či sportovní využití (Orieška, 2010).

3.7.1 Podstata služeb

Služba je vnímána jako ekonomický statek, který je většinou nehmotný. V cestovním ruchu vyobrazují heterogenní soubor k uspokojování potřeb účastníků cestovního ruchu. Mají průřezový charakter, to představuje nejen podniky cestovního ruchu, ale také ostatní subjekty soukromého a veřejného sektoru (Orieška, 2010).

3.7.2 Dopravní služby

Dopravní služby uskutečňují přepravu účastníka cestovního ruchu z místa trvalého bydliště do cílové destinace a zpět a pohybování se v cílové oblasti. Každý druh dopravy se provádí podle předem daných požadavků určených v přepravních podmínkách, tento přehled se nazývá přepravní řád. Podle druhu přepravy se nazývá jízdní, letový, plavební nebo jiný řád (Orieška, 2010).

Doprava spojuje prostorové a časové rozdíly mezi místem cestovního ruchu a místem bydliště, dopravuje účastníka cestovního ruchu k objektům a zařízením cestovního ruchu, a tvoří tak potencialitu spotřeby v cestovním ruchu (Hladká, 1992).

Dopravní služby se řadí mezi služby placené. Seznam cen (soubor tarifních sazeb) a podmínek najdeme v přepravním tarifu. Tarifní sazba základního jízdného si všimá jednotlivých faktorů, například přepravní vzdálenosti, rychlosti přepravy, pohodlí přepravy, počet cestujících nebo platebních a stornovacích podmínek. Každý druh dopravy má vlastní tarifní systém. Tarify můžeme najít v jízdních řádech, ve vozidlech, ve stanicích nebo na zastávkách (Orieška, 2010).

Účastník dopravního prostředku je povinen si obstarat dopravní ceninu (dopravní dokument, cestovní dokument). Dopravní ceninou se rozumí poukázka opravňující vykonat cestu dopravním prostředkem a cestovní třídou, pro kterou je cenina určena (jízdenka na vlak, letenka, místenka, lodní lístek) (Hladká, 1992). Každá cestovní třída má určitý stupeň pohodlí, služeb a cen v dopravních prostředcích. Ve veřejných a silničních dopravách se za dopravní ceninu považuje jízdenka. Pokud

doprovaci používají elektronickou ceninu, cenina se poté nazývá elektronická jízdenka nebo elektronická letenka (Orieška, 2010).

Členění dopravních služeb je z několika pohledů. Z hlediska druhu dopravy se jedná o železniční, letecké, silniční a vodní služby a speciální dopravu. Dle teritoriálního hlediska sem řadíme služby vnitrostátní a mezinárodní dopravy. Třetí rozdělení je podle periodicity, kam se zařazují služby v pravidelné a nepravidelné dopravě (Hladká, 1992).

Poskytování dopravních služeb cestujícím v osobní dopravě vymezuje občanský zákoník ustanoveními o smlouvě o přepravě osob (§ 760 a násl.). Cestující je fyzická osoba, která na základě smlouvy o přepravě osob se přemísťuje dopravními prostředky. Přeprava může být ve formě dopravy kolejové, letecké, silniční nebo vodní v rámci samostatných přepravních smluv nebo pomocí integrovaného dopravního systému. Cestující si může vzít s sebou ruční zavazadlo, spoluzavazadlo nebo cestovní zavazadlo (Orieška, 2010).

3.7.3 Ubytovací služby

Cílem ubytovacích služeb je poskytování přenocování nebo přechodové ubytování účastníkům cestovního ruchu mimo jejich trvalé bydliště společně s uspokojením dalších služeb, jako je například stravování (Hladká, 1997).

Ubytovací zařízení, které fungují celoročně, tvoří v oblastech cestovního ruchu základní fond lůžek, díky kterému je možné po celý rok uspokojovat poptávku po ubytovacích službách. V hlavní sezóně, kdy je poptávka vyšší, jsou k základním fondům lůžek přidávány ubytovací zařízení se sezónním provozem (Kunešová, 1992).

Právní vztah mezi ubytovatelem a ubytovaným hostem upravuje občanský zákoník související se smlouvou o ubytování (§ 754–759 a další). Občanský zákoník očekává s ohledem na ubytovací řád předem dané lhůty pro zaplacení ceny za poskytnuté ubytování. Host má právo odstoupit od smlouvy o ubytování podle předem stanovených podmínek (Orieška, 2010).

3.7.4 Stravovací služby

Stravovací služby přispívají k uspokojování základní potřeby výživy. Zahrnují se sem služby základního stravování (nabídka a prodej kompletního menu a nápojů),

doplňkové stravování a občerstvení a společensko-zábavné služby (doprovázeno kulturním programem nebo hudební produkcí) (Hladká, 1997).

Pohostinská zařízení umožňují služby účastníkům cestovního ruchu jak v cílové destinaci, tak i během cestování, kdy se zajišťují služby základního a doplňkového stravování v dopravních prostředcích nebo při silničních tazích. Stravování v dopravních prostředcích je například restaurace nebo bufetový vůz ve vlaku nebo i restaurace na lodi či na palubě letadla (Orieška, 2010).

Působením dvou odlišných typů environmentálních činností v restauracích specializovaných na původ potravin (z biozemědělství a místních zdrojů) a na ostatní environmentální vedení provozu (úspory energie a recyklace). Namkung a Jang (2013) zkoumali odlišnost vnímání zákazníků restaurací u typů – vyšší třídy, střední třídy a fast-foodu restaurace. U restaurací vyšší třídy bylo vyzorováno, že lidé „zelenou značku“ spíše spojují s environmentálními stránkami jídla (především ohledně původu potravy) než s environmentálními aspekty provozu. U restaurací střední třídy se to prokázalo přesně naopak. Co se týče fast-food restaurací, nebyl zřejmý ani jeden vliv z těchto typů přístupů (Pásková, Zelenka, 2018).

3.8 Šumava jako destinace cestovního ruchu

Šumava se řadí mezi horská území, které společně s Českým lesem tvoří jihozápadní pohraničí České republiky. Šumava si zachovala svůj přírodní charakter až do první poloviny 20. století (Zelenka, Těšitel, Pásková, Kušová, 2013).

3.8.1 Historie Šumavy

Dříve se celé území jmenovalo Böhmerwald a po roce 1948 bylo rozčleněno Železnou oponou na dvě uzavřené území. Na německé straně se oblast nazývá Bavorský les/Bayerischer Wald a na české Šumava/Böhmerwald (Sumavanet.cz, 2022).

Společně s Bavorským lesem vytváří český masív. Horotvorné změny zemského povrchu před více jak miliardou let na tomto místě vyzvedly horstvo podobné Alpám. Postupem let bylo horstvo bezprostřední erozí měněno, nynější vyobrazení Šumavy začalo vznikat až v třetihorách v období před 2,5 milionu až 8 tisíci lety v době ledové. Během tání ledovců se začaly tvořit kamenná moře a pod karovými stěnami jezera (Martan, 1998).

Pravěk můžeme spatřit už jen na nejvýše položeném laténském hradišti Obří hrad z 2. pol. prvního tisíciletí př. n. l. Hradiště se nachází nad Losenicí v blízkosti osady Popelná na vrchu Valy (1010 m) a nikdy nebylo určeno k bydlení, ale spíše se týkalo o útočná hradiště. Osídlování Šumavy vznikalo až v prvním tisíciletí a vztahuje se k době rozvoje obchodu a širším výskytem obyvatelstva. Na Šumavě se budovaly stezky, které prochází nynějšími hraničními přechody. Každá stezka měla také své jméno, nejznámější z nich byla Zlatá stezka, a mnohdy měnily svou trasu. Podél stezek se začaly stavět objekty, které zprvu sloužily pro přenocování a střežení těchto stezek, později na některých místech začaly přibývat další stavby a stala se z toho královská města. Ve městech se obvykle vybíralo mýto, vařilo pivo, rozšiřovala se řemesla, služby a zábavné podniky. Některá města získala plná královská práva trhu (Becker, 1992).

Na Šumavě se našlo i mnoho nerostných surovin, zvláště zlato, které se nejprve rýžovalo a poté i těžilo, nejvíce ovšem v okolí Kašperských Hor. Rýžování zlata a žití poblíž obchodních stezek kladně působilo na život už od pravěku (Melicharová, 1973). Dále tu byl limonit obsahující železo, křemen a stříbro. K symbióze nerostného bohatství se dřevem došlo ve sklárnách (14. - 20. století), kde se dřevo využívalo k topení v peci nebo k výrobě uhličitanu draselného. Od té doby, co se zahájil využívat generátorový plyn pro vytápění pecí, postupně začalo skláren ubývat, až téměř zanikly. Mezi další zdroje živobytí obyvatel a energie byla voda a dřevo. Voda se používala, aby poháněla četné hamry, pily (katry), mlýny, elektrárny, kanály a řeky posluhovaly k plavení dřeva. Dřevo sloužilo jako palivo, stavební materiál a v papírnách jako surovina pro výrobu papíru (Martan, 1998).

V minulosti vzniklo na Šumavě osm královických rychet na ochranu hranic. Během třicetileté války se vytvořilo opevnění, které dodnes můžeme vidět u Strážného a u Dobré v jižní části Šumavy (Martan, 1998).

V Klatovech se v době okupace smutně proslavila pobočka gestapa popravami několika osob ve Spáleném lese u Lub. Koncentrační tábor, který byl odhalen až několik let po válce, postavili nacisté v lesích u pramenů Vltavy. Nyní se z toho stalo pietní místo. V Běšinách se nachází památník obětem pochodu smrti z konce války a v Horažďovicích je památník padlých sovětských vojáků. Neštěstí vězenkyň koncentračního tábora Ravensbrück se uskutečnilo 4.-6. května 1945 ve Volarech. Do Volar se dostalo jen 150 žen z celkových 650, přičemž bylo dalších 100 zastřeleno cestou z Volar do Prachatic. Ve Volarech byl vytvořen hřbitov, který byl určen pro 96

obětí zmiňovaného pochodu smrti. V roce 1945 v Černém jezeře byly nalezeny dokumenty berlínského bezpečnostního úřadu (Melicharová, 1973).

3.8.2 Ochrana přírody

Národní park byl vyhlášen v roce 1991 a jeho rozloha činí 68 342 ha. Chráněná krajinná oblast Šumava byla zřízena v roce 1963 a rozloha dosahuje 99 480 ha. Statut biosférické rezervace získala Šumava od UNESCO v roce 1990. National park Bayerischer Wald byl založený v roce 1971. Šumava a Bavorský les vytváří jeden z nejrozsáhlejších lesních celků střední Evropy. V Národním parku Šumava jsou oblasti, které jsou zařazeny do klidových území. Oblast je rozčleněna do tří ochranných zón (Martan, 1998).

Do první zóny se řadí nejvzácnější lokality, kam se turisté normálně nemohou dostat. Jedná se především o největší zásobárny vody ve střední Evropě – šumavské slatě, prameniště řady řek patřících Dunajem do povodí Černého moře, Vltavou i Otavou do Severního moře. K nejvzácnějším přírodním oblastem parku patří Trojmezí s rozlehlými horskými smrčínami, ledovcovým karem s Plešným jezerem a kamenným mořem, Boubínský prales, rašeliniště Chalupská slat', Mrtvý luh, Spálený luh nebo Velká a Malá niva (Soukup a David, 1999). V Národním parku Šumava je bohatá fauna i flora, vyskytuje se zde i několik druhů sov, ohrožené rysy a vzácné tetřevy. Co se týče přírodního bohatství, mimo všech známých květin se Šumava pyšní i horskými klimaxovými smrčínami ve vyšších oblastech. Opravdovým skvostem šumavské přírody jsou rozlehlé pláne a hojná rašeliniště, zvláště v centrální části, tzn. v povodí Křemelné a Vydry. Živočišná i rostlinná skupina rašelinišť se v dnešní době řadí mezi nejméně poškozené oblasti šumavské přírody (Martan, 1998).

Šumava ohledně imisí spadá k nejméně poškozeným územím ve střední Evropě společně s Bavorským lesem vytváří největší středoevropskou lesní plochu nazývanou jako „plíce Evropy“ (Soukup a David, 1999).

3.8.3 Turistika

Zmínky o turistice na Šumavě pramení z druhé poloviny 18. století a líčí výlety k Černému a Čertovu jezeru. Adalbert Stifter a Karel Klostermann jsou spisovatelé, kteří svými díly podpořili propagaci a zvětšení zájmu o Šumavu. Počátek turistických organizací již od konce 19. století v Čechách i Německu a měly za funkci obstarávat letní pobyty a rozšiřování krás Šumavy. Klub českých turistů zahájili stavbu rozhleden

a turistických chat. Mezi první rozhlednu v roce 1900 patřila rozhledna na Svatoboru u Sušice, turistické chaty – U Pramene Vltavy, Mattušova chata na Pancíři, Juránkova chata na Jezerní hoře, chata v Lenoře, na Modravě, v Prášilech a na nespočet dalších místech. Chaty a další atraktivita později spojilo turistické značení, některé je dochováno dodnes v nezměněné podobě. Během 2. světové války fungovaly chaty pro jiné účely. Uzavřením hraničního pásma v 50. letech se pozastavilo mnoho značených tras a několik chat bylo zlikvidováno. Turistika byla vymezena jen na určitá místa. Po zpřístupnění hraničního pásma a nových hraničních přechodů se získalo rozšíření a obnovení turistických možností (Martan, 1998).

4 Metodika

Hlavním zdrojem primárních dat bylo dotazníkové šetření, které probíhalo od půlky února do konce března 2022. Sbíráni dat bylo formou osobního dotazování v nejvíce turisticky navštěvovaných oblastech (hlavní parkoviště na Modravě, Kvilda velké parkoviště u hlavní silnice a druhé parkoviště ve středu obce, parkoviště Špičák, parkoviště u Návštěvníckého centra Srní a parkoviště pod hradem Kašperk). Výzkumu se zúčastnilo celkově 372 lidí. Dotazník tvořil celkem 30 otázek, z toho 5 bylo identifikačních, 4 otevřené otázky, 1 otázka pomocí Likertovy škály a ostatní byly uzavřené.

S ohledem na skutečnost, že je převážná většina údajů získaných dotazníkovým šetřením kategoriální povahy, byly pro statistické hodnocení zvoleny adekvátní metody. Statistická analýza výsledků šetření byla uskutečněna v programu SPSS. V první fázi hodnocení byla prováděna především analýza závislostí v kontingenčních tabulkách.

Závislost sledovaná u dvou proměnných může být buď symetrická (vzájemná) nebo asymetrická (jednostranná). Základním testem používaným ke zjišťování vzájemné závislosti dvou kategoriálních znaků je **chí-kvadrát test o nezávislosti**. Při něm vycházíme z následujícího předpokladu. Jsou-li dva znaky nezávislé, pak je rozdělení četností v kontingenční tabulce úměrné řádkovým a sloupcovým marginálním četnostem n_{i+} , resp. n_{+j} . Testujeme shodu zjištěných a očekávaných četností. Pro sledování intenzity (síly) závislosti jsou používány různé koeficienty, které obvykle nabývají hodnot z intervalu $\langle 0,1 \rangle$, případně $\langle -1,1 \rangle$, přičemž hodnota 0 znamená nezávislost. Dalšími testy jsou **testy o nulovosti** těchto koeficientů. Není-li splněn předpoklad pro použití chí-kvadrát testu v kontingenční tabulce, pak jsou používány tzv. **exaktní testy** nebo metoda **Monte Carlo** (viz např. Landau, Everitt, 2004).

Koeficientů závislosti (asociace) existuje poměrně velké množství. Jde o tzv. výběrové koeficienty, které představují bodové odhady měř v základním souboru. Obvykle je klasifikujeme na základě:

- rozměru tabulky, tj. podle počtu kategorií u sledovaných proměnných,
- typu proměnných (nominální, ordinální či kvantitativní),
- typu závislosti (symetrická či asymetrická).

Míry závislosti určené pro dvě nominální proměnné lze použít též pro jiné typy proměnných, např. pro jednu nominální a druhou ordinální apod. Pro dvě proměnné ordinální či kvantitativní však existují speciální míry, jež se více hodí pro posouzení vztahu sledovaných znaků.

Závislost dvou nominálních proměnných se nazývá **kontingence**. Základem pro zjišťování této závislosti je výše zmíněný chí-kvadrát test nezávislosti. Označíme-li relativní četnosti v základním souboru jako π_{ij} (jejich bodovými odhady jsou četnosti p_{ij}), pak nulovou hypotézu lze zapsat ve tvaru $H_0 : \pi_{ij} = \pi_{ij,0}$, kde $\pi_{ij,0}$ je relativní četnosti očekávaná v případě nezávislosti, vyjádřená ze vztahu $\pi_{ij,0} = p_{i+}p_{+j}$. Tuto nulovou četnost testujeme proti alternativní hypotéze H_1 . Jako testové kritérium lze použít **Pearsonovu statistiku chí-kvadrát**, kterou lze vyjádřit vztahem

$$\chi_P^2 = \sum_{i=1}^R \sum_{j=1}^S \frac{(n_{ij} - n\pi_{ij})^2}{n\pi_{ij,0}}, \text{ popř. } \chi_P^2 = n \sum_{i=1}^R \sum_{j=1}^S \frac{(n_{ij} - p_{i+}p_{+j})^2}{p_{i+}p_{+j}}, \text{ resp. lze použít jednodušší}$$

$$\text{zápis } \chi_P^2 = \sum_{i=1}^R \sum_{j=1}^S \frac{(n_{ij} - m_{ij})^2}{m_{ij}}. \quad (1)$$

Tato náhodná veličina má za předpokladu nulové hypotézy přibližně chí-kvadrát rozdělení s $(R-1)(S-1)$ stupni volnosti. Předpokladem pro použití tohoto testu je, aby očekávané četnosti v jednotlivých buňkách kontingenční tabulky neklesly pod hodnotu 5 v alespoň 80 % buněk a ve zbylých buňkách se vyskytovaly nenulové hodnoty.

Pro detailnější vhléd do struktury závislosti byl v signifikantních případech použit znaménkový test, který pomáhá detailněji prozkoumat do jaké míry je možné výsledky třídění očekávat i v základním souboru (Rabušic a kol., 2019). Pomocí znaménkového schématu lze zjistit statisticky významné rozdíly mezi napozorovanými a očekávanými četnostmi. V textu jsou uváděny hladiny významnosti pro takto zjištěné rozdíly (např. ++ $\alpha = 0,01$ – pozorované četnosti jsou vyšší než očekávané a signifikantní na 1 % hladině významnosti – riziko chyby max. 1 %, + $\alpha = 0,05$; +++ $\alpha = 0,001$).

5 Vymezení a charakteristika oblasti

Název Šumava mělo dříve několik podob. Jako první název byl nejspíše keltský název Gabreta (pohoří kozorohů), dále se v Kosmově kronice území pojmenovávalo jako silva (les), v Dalimilově kronice jako Bavorský les. V roce 1565 název Šumava prvně uplatnil Ital Antonio Bonfini ve vlastním díle *Rerum Hungaricum decades*, jedná se o latinskou tvorbu. Název Šumava vzniká z praslovanského slova šuma, které představuje hvozd nebo hustý les (sumavapoint, 2020).

Území Šumavy je dlouhé 120 km a nejširší část je široká až 45 km. Vlastní Šumava patří ke starým trupovým pohořím postupně podél jihozápadní hranici Čech od severozápadu k jihovýchodu mezi průsmykem Všerubským (420 m n. m.) a Vyšebrodským (720 m n. m.) dlouhou 120 km (Melicharová, 1973). Do středu Čech klesá pomalu rozsáhlým podhůřím, na bavorskou stranu klesá prudčeji (Chábera, 1998). Podle geomorfologického hlediska se Šumava dělí na Železnorudsko, Pláně (s Povydrím), Trojmezenskou hornatinu a Boubín, Lipenskou oblast a Želnavskou hornatinu (Martan, 1998).

Horopisně Šumava spadá do České vysočiny, její subprovincie Šumavská soustava. Rozděluje se na vlastní Šumavu a Šumavské podhůří. Na západě sem částečně zasahují Knížecími pláněmi Šumavské pláně, většina horského území patří do Trojmezenské hornatiny s podcelky Stožecké hornatiny, Plešské hornatiny, Stožecké kotliny, Novopečské kotliny, Boubínské hornatiny a Želnavské hornatiny. Šumavské podhůří vytváří Vimperská vrchovina, Prachatická hornatina a Bavorovská vrchovina (Soukup a David, 1999).

Šumava a Pošumaví jsou geologicky rozmanité území, kde v nejvyšších oblastech převažují horniny moldanubického plutonu, nejvíce žuly, granodiority, diority a bazické horniny (Chábera, 1998). Na Šumavě jsou nadmořské výšky obvykle pohybují okolo 1000 m, podhůří klesá na Strakonicku a Klatovsku na 400-500 m n. m. (Melicharová, 1973).

Obrázek 1 - Vymezení oblasti

Zdroj: Vlastní zpracování v ArcGIS Pro

5.1 Podnebí

Šumava je klimaticky střeoevropský středohorský typ. V oblasti Plání průměrné roční teploty kolísají okolo +3 °C, ve Strakonické a Klatovské kotlině se dostala průměrná teplota na +8 °C. Měsíc leden je nechladiější ze všech měsíců, ve vysokých polohách jsou průměrné teploty až -5 °C, naopak nejteplejší je červenec, kde na Pláních je průměr +12 °C a na Strakonicku až +17 °C. První mrazy jsou na vysoké Šumavě už v září a končí květnem. Ve vysokých polohách se sníh drží obvykle 150–200 dnů v roce, v nižších polohách 50 dnů (Melicharová, 1973).

5.2 Vodopis

Šumavou prochází hlavní evropské rozvodí. Většina oblasti se vztahuje k povodí Labe, výjimkou je Železnorudská kotlina, která je odvodňována do Dunaje (Melicharová, 1973). Vodopisně Šumava patří do povodí Vltavy, která odvádí vody z celých jižních Čech. Vltava je utvořena spojením dvou řek – Teplé a Studené Vltavy u rašeliniště Mrtvý luh jižně od Volar. Teplá Vltava pramení na východním svahu Černé hory v nadmořské výšce 1172 m. Z pravé strany se do ní vlévá Bučina, Vltavský potok, Polecký potok a Řasnice, z levé strany se vlévá Zelenohorský potok, Račí potok, Kubohuťský potok, Kaplický potok a Volarský potok. Ke spojené Vltavě se zprava vlévá ještě Jezerní potok (Soukup a David, 1999).

Velká území Plání i zbylé Šumavy jsou odvodňovány Otavou, pramenící stejně jako Luzný potok pod Luzným. Po Modravu se nazývá Modravský potok, od Modravy dále se jmenuje Vydra. Na soutoku Vydry a Křemelné pod Čeňkovou pilou vzniká Otava. Královský hvozď je odvodňován Úhlovou, na které byla poblíž Nýrska vybudována přehrada k zásobování Klatovska pitnou vodou. Jihovýchod Šumavy je odvodňován přítoky Otavy, Volyňkou a Blanicí (Melicharová, 1973).

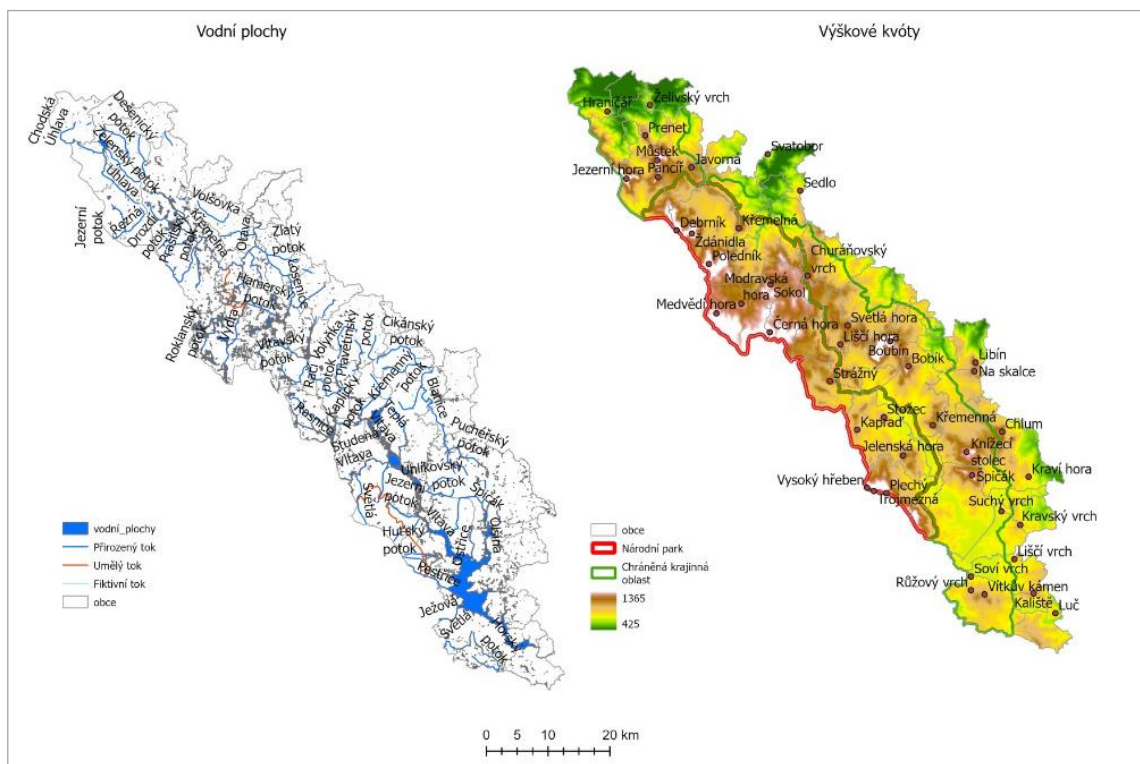
Lipno leží v nadmořské výšce 726 m n. m. a je největší vodní plochou v České republice. Průměrná hloubka Lipenské nádrže se pohybuje okolo 6,5 metrů a jeho maximální hloubka je 21,5 metrů (sumavanet.cz, 2022).

5.3 Šumavské vrcholy

Na české straně Šumavy je nejvyšší hora Plechý (1378 m n. m.). Plechý má dva vrcholy – západní přilehlý vrchol daleký 750 metrů od hlavního se nachází na hranici s Rakouskem, nazývá se Rakouský Plechý a je o pět metrů nižší. Mezi nejkrásnější vrcholy na Šumavě se řadí Ostrý (1293 m n. m.). Najdeme ho na hranici Čech a Bavorska. V obci Lam, která se nachází hned pod vrcholem se o Ostrým mluví jako Matterhorn Šumavy. Svaroh (1134 m n. m.) byl dříve velice vyhledávaným turistickým místem zásluhou nedaleké Juránkovy chaty, která byla postavena už v roce 1922. Chata byla několikrát zničena a znovu postavena, nyní tam uvidíme jen haldu sutě. Vrchol Špičák (1202 m n. m.) si oblíbily lyžaři od roku 1971, kdy byl spuštěn do provozu první velký vlek a stal se tak sportovním i turistickým centrem celé oblasti. Mezi nejvyhledávanější vrchol turisty patří Pancíř (1214 m n. m.), zásluhu na tom mají poslední roky i otevřené dřevěné dveře od spolku We Love Šumava, které slouží jako

atraktivní fotopoint. Přestavěná dřívější vojenská radarová věž na nynější rozhlednu se jmenuje Poledník (1315 m n. m.). Rozhledna je vysoká 37 metrů, a proto ji můžeme vidět z několika směrů. Poskytuje jeden z nejhezčích výhledů na Česko i Bavorsko. Černá hora (1315 m n. m.) leží na hlavním šumavském hřebeni, kde vede evropské rozvodí mezi Černém a Severním mořem. V lednu roku 2007 byla výrazně zničena orkánem Kyrill a změnila svou podobu. Poslední horu, kterou tady zmíním, je Boubín (1362 m n. m.). V minulosti měl její název hned několik podob, Bubyn, Bubany, Kubani, Kuboberg nebo Kubany. V roce 1858 byla na jeho úbočí vyhlášena přírodní rezervace Boubínský prales, která je mezi nejstaršími v Čechách (Hajšman, Mazný, 2020).

Obrázek 2 - Vodní plochy a výškové kvóty

Zdroj: Vlastní zpracování v ArcGIS Pro

Mapa vyobrazující výškové kvóty v rozmezí od 425 m n. m. (zelená barva) do 1365 m n. m. (hnědá barva). Nejvyšší oblasti se nachází podél hranic s Německem a ve středu Šumavy, naopak nejnižší můžeme vidět na severu a severovýchodu Šumavy. Smíšená zeleno-hnědá barva se nachází na jihu Šumavy a značí to roviny s mírnými kopci.

5.4 Atraktivita

Turismus má na Šumavě dlouhodobou tradici a jeho následující vyvíjení je aktérem ČR a turisty pokládán za něco bezprostředního. Hlavním úkolem je zkoumání vhodné formy a účinnosti adekvátní k místním podmínkám než jeho omezení. Správa NP a CHKO Šumava určují limity rozvoje turismu a stará se o turistická informační centra a služby, ekologické autobusové linky, běžkařské tratě, lesní cesty a vydávání propagačních materiálů (Zelenka, Těšitel, Pásková, Kušová, 2013).

5.5 Přírodní atraktivita

5.5.1 Ledovcová jezera

Ledovce na konci třetihor do údolí před sebou hrnuly štěrk a kameny, zásluhou toho se tvořily morény, které postupně zadržovaly vodu z tajícího ledu a tím se vytvořilo 8 šumavských ledovcových jezer (visitsumava, 2022). V NP Šumava leží tři jezera (Prášílské jezero, jezero Laka a Plešné jezero), v CHKO Šumava se nachází další dvě (Černé a Čertovo jezero), jedno je v NP Bavorský les (Roklanské jezero) a zbylé dvě jsou v chráněném území Naturpark Bayerischer Wald (Velké Javorské jezero a Malé Javorské jezero) (npsumava, 2022).

Tabulka 1 - Ledovcová jezera

jezero	Plešné	Prášílské	Laka	Čertovo	Černé	Roklanské	Velké Javorské	Malé Javorské
nadmořská výška	1090 m	1079 m	1096 m	1028 m	1008 m	1071 m	934 m	918 m
plocha jezera	7,5 ha	3,7 ha	2,8 ha	10,3 ha	18,4 ha	5,7 ha	7,7 ha	9,4 ha
objem vody	0,62 mil. m ³	0,27 mil. m ³	0,04 mil. m ³	1,85 mil. m ³	2,88 mil. m ³	0,18 mil. m ³	0,45 mil. m ³	0,25 mil. m ³

max. hloubka	18 m	15 m	4 m	36 m	40 m	13 m	16 m	9 m
plocha povodí	67 ha	52 ha	135 ha	86 ha	129 ha	58 ha	258 ha	278 ha

Zdroj: Vlastní zpracování podle NP Šumava

Jezero Laka je nejmělkčejším a nejmenším šumavským ledovcovým jezerem, leží ovšem v největší nadmořské výšce ze všech. Černé jezero je skoro úplným opakem jezera Laka. Leží v nejnižší nadmořské výšce a plochou jezero dosahuje k největším ledovcovým jezerům na Šumavě, ale také v celé České republice.

5.5.2 Pramen Vltavy

Poblíž Černé Hory v nadmořské výšce 1172 m n. m. se nalézá pramen Vltavy (Teplé Vltavy). Byl vytvořen pod bývalou chatou Klubu českých turistů a odkloněn do 200 metrů dalekého prameniště (sumava-turismus.cz, 2022).

5.5.3 Šumavské slatě

Na konci doby ledové, před 9 až 10 tisíci lety vznikly rašeliniště, kterým se říká slatě. Dostupných slatí pro turisty v Národním parku Šumava je pět a jsou patří do symbolů NP. Slatě máme Chalupskou, Tříjezerní, Jezerní, Cikánskou a Malý Polec (sumava-turismus.cz, 2022).

5.5.4 Naučná stezka Povydrří

Jedná se o jedno z nejnavštěvovanějších a nejhezčích míst Šumavy. Trasa vede od Antýglu po Čeňkovu pilu, kde procházíme kolem řeky Vydry, která je známá svým výskytem kamenů. Pěšky se tam můžeme také napojit z Modravy po červené na Antýgl nebo z Rejštejna opět po červené na Čeňkovu pilu (sumavanet.cz, 2022).

5.5.5 Naučná stezka Olšina

Největší rybník na Šumavě je právě Olšina, která má rozlohu 138 hektarů. Rybník patřil do nedávna do výcvikového prostoru Boletice, tudíž byl lidem nepřístupný. Stezka je rozčleněna do různých částí, které jsou barevně rozlišeny. Povrch je různý, najdeme tam dřevěné chodníky, cesty s dřevěnými štěpky, dřevěný most přes rybník nebo typickou lesní cestu. Okruh je dlouhý 7,5 kilometrů (Luxemburg, 2021).

5.5.6 Medvědí stezka

Medvědí stezka je náročnější než stezka Povydrí. Převládá tady lesní cesta a mimo různých skalních útvarů můžeme vidět také Jelení jezírko. Celá trasa z Ovesné do Černého Kříže má zhruba 15 kilometrů (sumavanet.cz, 2022)

5.5.7 Mravenčí stezka

Tato stezka je nenáročná a určena především pro rodiče s dětmi. Stezka je dlouhá 3,5 kilometrů během které mohou děti plnit všelijaké úkoly propojené s přírodou. Můžeme ji najít poblíž Návštěvnického centra Srní (Travel Inspiration, © 2019-2020).

5.5.8 Schwarzenberský plavební kanál

Kanál byl vybudován v letech 1789-1791 dle projektu inženýra Josefa Rosenauera s hlavním účelem splavování dřeva ze špatně dostupných šumavských lesů. Datem 12. dubna 1791 se začal plavební kanál aktivně využívat (npsumava.cz, 2022)

Podél kanálu se také nachází naučná stezka dlouhá 9 kilometrů. Stezka vede od Jeleních Vrchů do Raškova pod Novou Pecí a je vhodná pro cyklisty, pěší turisty a v zimních měsících i běžkaře (lipno.cz, 2022).

5.6 Historické atraktivity

5.6.1 Hrad Kašperk

Hrad Kašperk byl vystavěn na rozkaz českého krále a římského císaře Karla IV. v roce 1356 poblíž Kašperských Hor kvůli obraně zlatonosného revíru, zemské hranice a Zlaté stezky do Německa (sumava-turismus.cz, 2022). Patří mezi nejvýše postavený královský hrad v Čechách (kasperk.cz, 2022).

5.6.2 Zámek Vimperk

Zámek Vimperk vznikl přestavbou tehdejšího hradu v polovině 13. století s cílem střežit poutníky a obchodníky na Zlaté stezce. Zámek koupilo Ministerstvo životního prostředí v roce 1991 a usadilo na něj správu NP a CHKO Šumava. Plánovala se rekonstrukce zámku, a tudíž byli vystěhováni veškeré nájemníci. Národní kulturní památkou se stal v roce 2010 a v roce 2015 ho převzal do správy Národní památkový ústav. Pro turisty v zámeckém muzeu je také ukázána výstava ohledně Zlaté stezky, knihtisku, sklářství nebo zmizelých vesnic Šumavy (vimperk.cz, 2022).

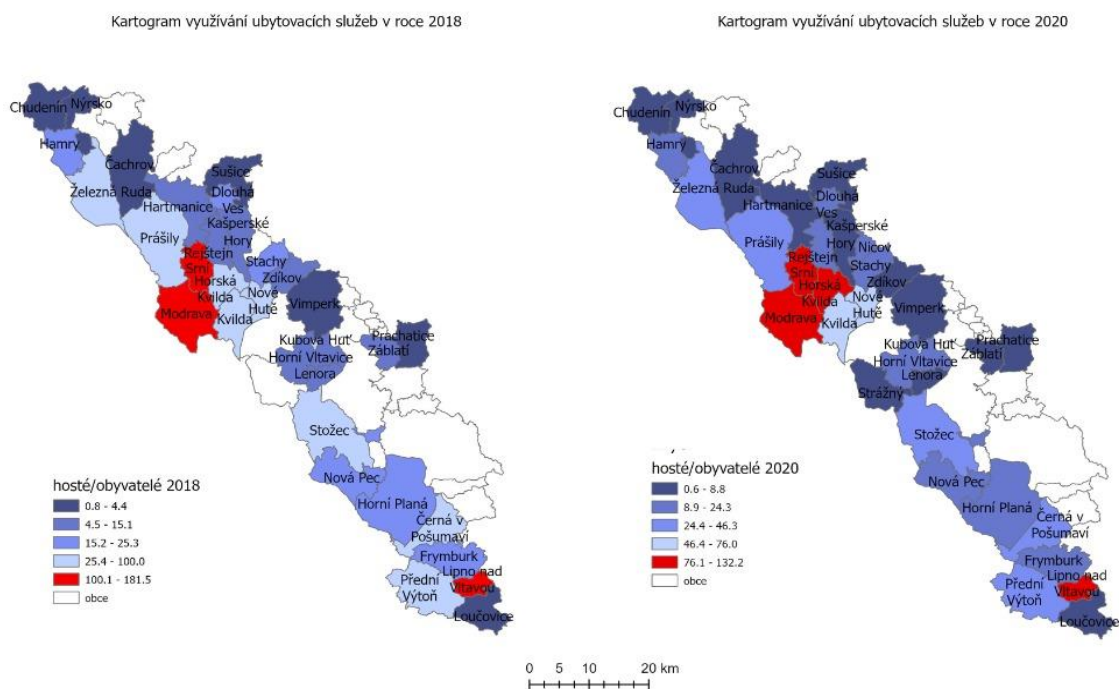
5.6.3 Zámek Kunderatice

V druhé polovině 18. století se Kunderatická tvrz přestavěla na zámek. Najdeme ho poblíž Hartmanic na Šumavě. V roce 1964 se stal kulturní památkou. Nyní na zámku žije rodina Haškova, která zámek rekonstruuje se snahou o středisko vzdělání v oblasti společnosti, komunikace a životním stylu (amhz.cz, 2022)

5.7 Monitoring návštěvnosti

Národního parku ani oblasti biosférické rezervace monitoring návštěvnosti žádný oficiální hodnotný a neustálý není. Jediný oficiální zdroj informací je monitoring strážní služby Správy NP a CHKO v oblastech s nejvyšší návštěvností (jezera, informační střediska nebo známé stezky) (Zelenka, Těšitel, Pásková, Kušová, 2013).

Obrázek 3 – Výsledný kartogram využití ubytovacích služeb

Zdroj: Vlastní zpracování v ArcGIS Pro

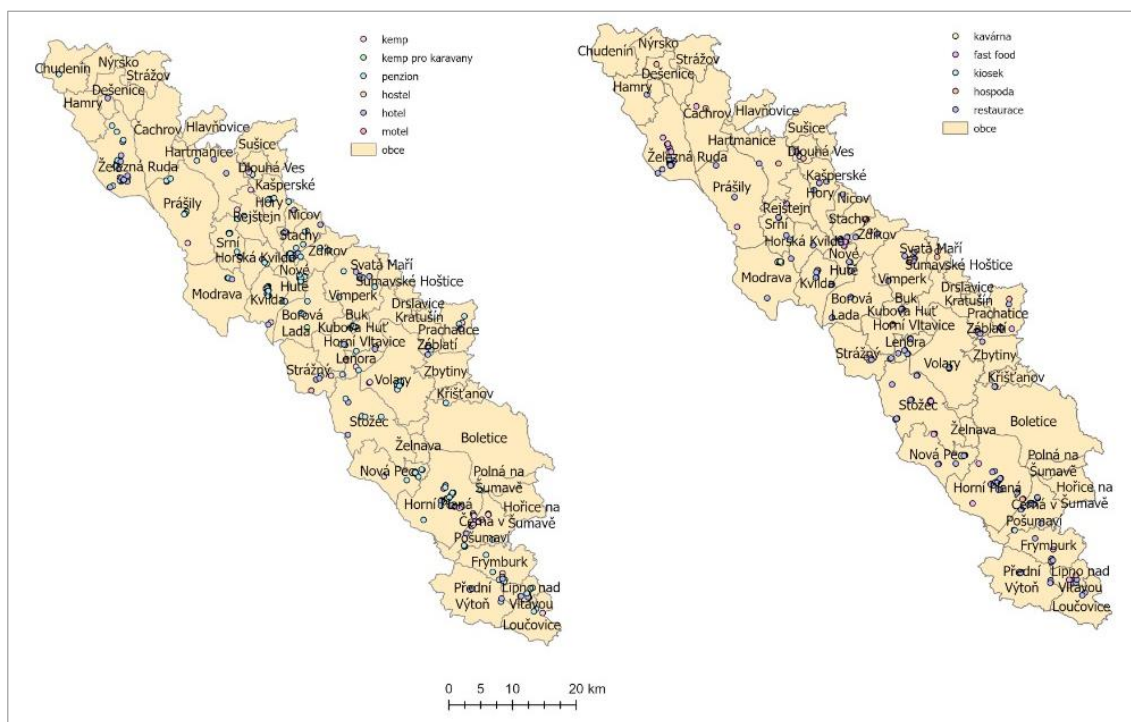
Na této mapě můžeme vidět turisty navštěvované jednotlivé obce v hromadných ubytovacích zařízeních v poměru stálých obyvatel v roce 2018. Červeně vybarvené obce nám ukazují, že byly nejvíce navštěvované a vytížené, obsazení bylo od 100 % do 182 %. Jedná se o Modravu, Srní a Lipno nad Vltavou. Světle modrá barva vystihuje obsazenost hromadných ubytovacích zařízení mezi 25 % a 99 %. Zařazuje se sem

Železná Ruda, Prášíly, Horská Kvilda, Nové Hutě, Kvilda, Stožec, Černá v Pošumaví a Přední Výtoň. Tmavší modrá vyobrazuje obsazenost od 15 % do 24 % a řadí se sem Hamry, Dlouhá Ves, Stachy, Nová Pec, Horní Planá a Frymburk. Nejvíce zastoupení mají od 5 % do 14 % a označují se o trochu tmavší modrou, spadají sem Hartmanice, Rejstejn, Kašperské Hory, Zdíkov, Záblatí, Lenora, Kubova Huť a Horní Vltavice. Poslední nejtmaší modrá představuje 1 % - 4 % a mluvíme o Chudenínu, Nýrsku, Čachrově, Sušici, Vimperku, Prachaticích a Loučovicích.

Vytvořila jsem také mapu s daty za rok 2020, ve kterém sleduji využívání hromadných ubytovacích zařízení v době covidové. Jak je patrné, obsazenost jednotlivých obcí na mapě se skoro všude zmenšila o jednu úroveň.

Největší počet ubytovacích center vidíme ve středu Šumavy, převážně v Železné Rudě, Kašperských Horách, Kvildě, Modravě, Horské Kvildě, Vimperku, v okolí Stach, Černé v Pošumaví, Horní Plané a na Lipně nad Vltavou.

Obrázek 4 - Ubytovací a stravovací služby

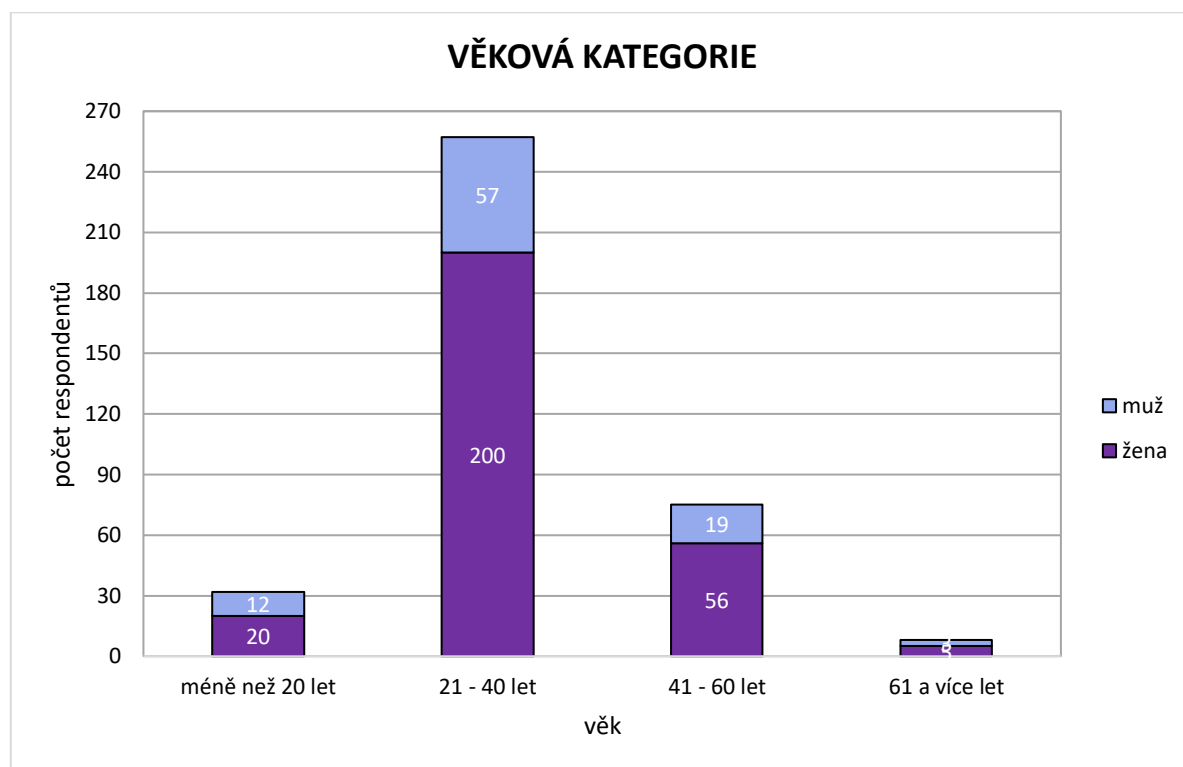

Zdroj: vlastní zpracování v ArcGIS Pro

Na Šumavě nejčastěji převládají stravovací zařízení typu restaurace. Nejvíce se nachází v Železné Rudě, Dlouhé Vsi, ve Stachách, Vimperku, Modravě, Lenoře, Kvildě, Prášílech, Lenoře, Nové Peci, Horní Plané, Stožci, Prachaticích, Černé v Pošumaví, Frymburku a na Lipně nad Vltavou.

6 Dotazníkové šetření

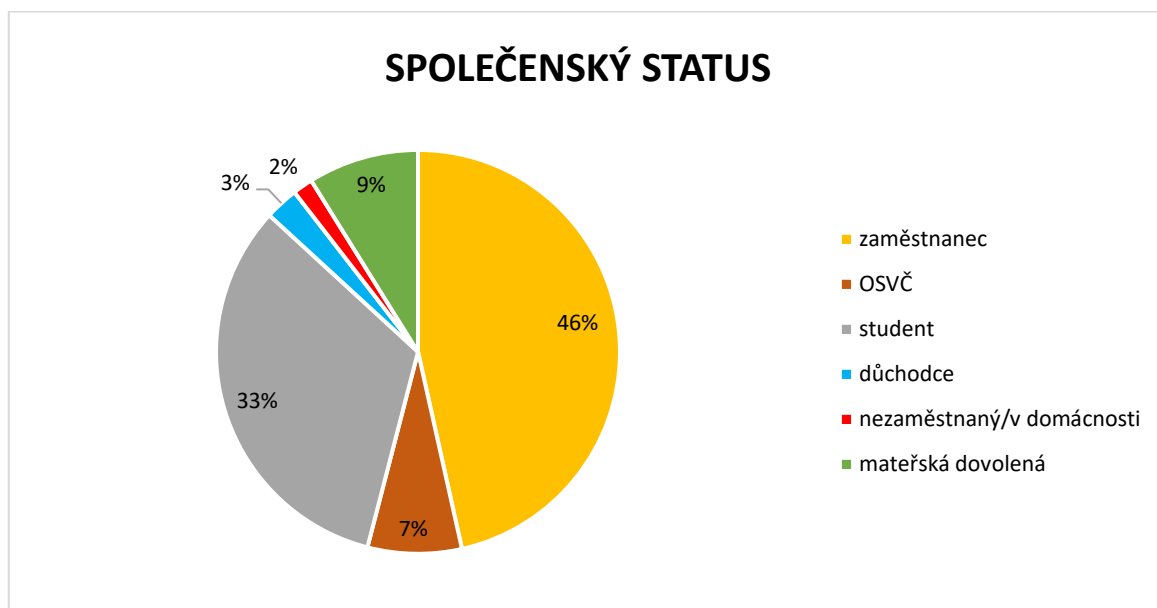
Obrázek 5 - Věková kategorie a věk

Zdroj: vlastní zpracování

V mém dotazníkovém šetření převládají ženy (76 %) nad muži (25 %). Je to z toho důvodu, že v době sbírání dotazníků byly ženy více ochotni ho vyplnit než muži. Co se týče věkové skupiny, rozdělila jsem jí do čtyř kategorií. Nejvíce zástupců má kategorie střední věkové skupiny 21-40 let (69 %), naopak nejméně jsem na Šumavě zaznamenala lidí ve věku od 61 let a více (2 %).

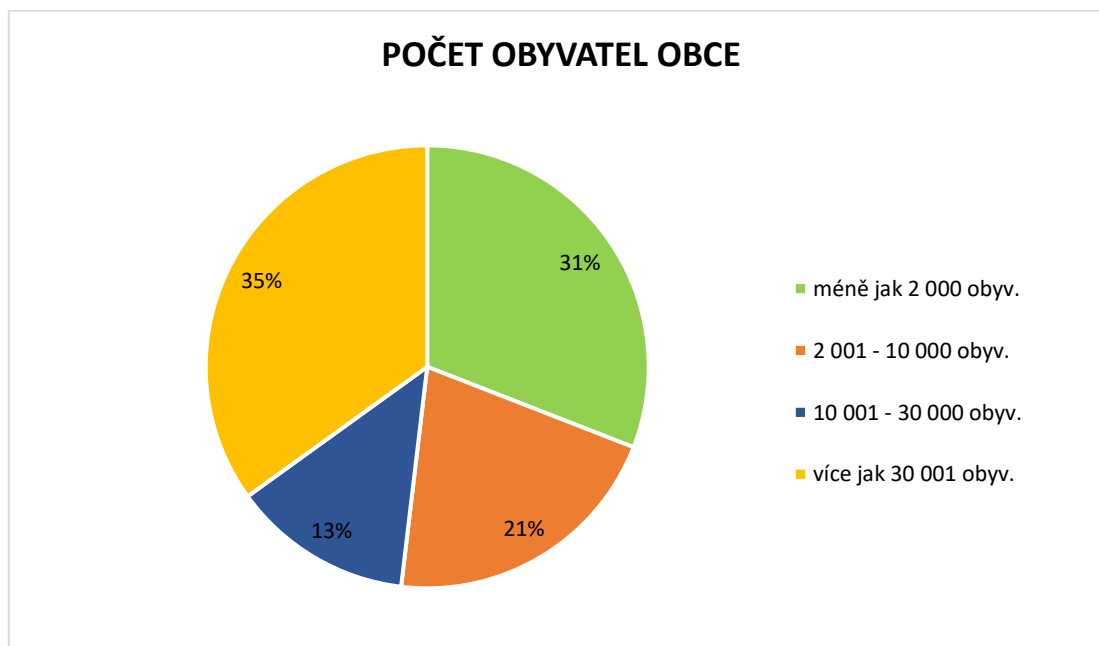
Obrázek 6 - Společenský status

Zdroj: Vlastní zpracování

Největší zastoupení respondentů v mém zkoumání jsou zaměstnanci (46 %) a studenti (33 %). Další příčku vyváženě obsadili respondenti na mateřské dovolené (9 %) a OSVČ (7 %). Lidí v domácnostech nebo nezaměstnaní či důchodců byla menšina.

Obrázek 7 - Počet obyvatel

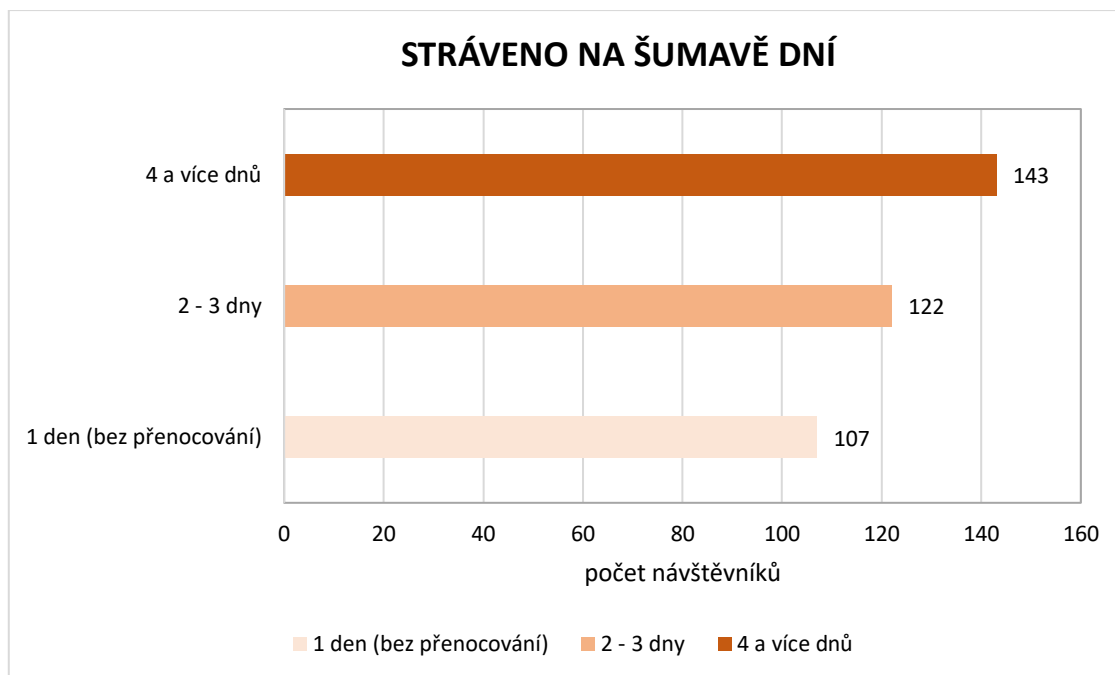
Zdroj: Vlastní zpracování

Další otázka byla „Jaký počet obyvatel má obec, ve které bydlíte?“. Odpovědi byly téměř vybalancované. Nejvíce respondentů pochází z obce, která má více jak 30 001 obyvatel (130 respondentů), na druhém místě byly naopak obce s méně jak 2 000 obyvatel (115 respondentů), třetí místo obsadily obce s počtem 2 001-10 000 obyvatel (78 respondentů) a v neposlední řadě jsou obce s 10 001-30 000 obyvateli (49 respondentů).

Kdybychom se na to podívali z pohledu kraje, z kterého přicestovali, nejvyšší obsazení získal kraj jihočeský (34 %) a hned za ním byl plzeňský kraj (25 %). Hlavním důvodem je to, že většina Šumavy leží v jihočeském kraji a zbytek v plzeňském. Další poměrně velké obsazení mělo hlavní město Praha (15 %) a střeďočeský kraj (10 %). Zbytek krajů byl téměř na stejné úrovni.

Velký podíl respondentů v mém zkoumání navštěvuje Šumavu už řadu let (54 %), více než třikrát, ale nepravidelně jezdí na Šumavu 32 %, 10 % bylo na Šumavě maximálně třikrát a jen 5 % ze všech oslovených respondentů bylo na Šumavě prvně. Mile mě překvapilo, jak vysoký počet lidí se na Šumavu opakovaně vrací. Na to navazuje i má další otázka, zda uvažují o další návštěvě Šumavy. Až na 2 % (7 respondentů) naprostá většina (365 respondentů) odpovědělo, že plánují další návštěvu.

Obrázek 8 - Délka návštěvy

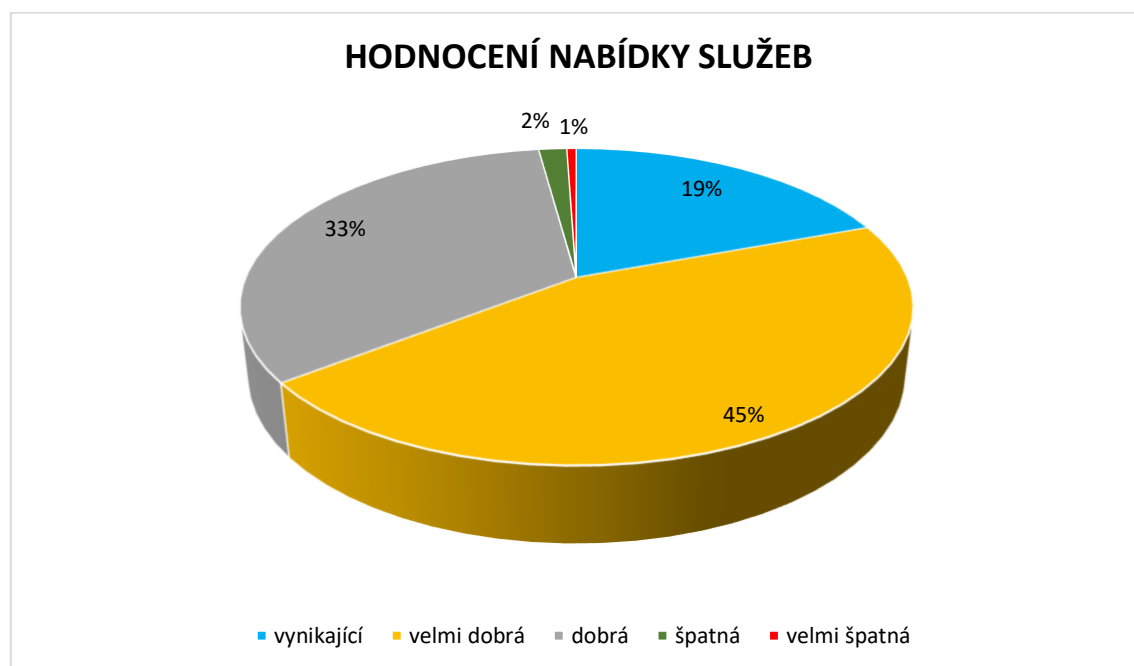
Zdroj: Vlastní zpracování

Lidé na Šumavě tráví nejvíce 4 a více dnů (38 %), dalších 122 lidí (33 %) se zdrží na 2-3 dny a 107 respondentů (29 %) jezdí na Šumavu jen na jeden den bez přenocování. Ti, kteří jezdí na Šumavu na více dnů, se nejčastěji ubytovávají v penzionu (88 respondentů) a v chatě či chalupě (88 respondentů). Následujících 42 respondentů odpovědělo, že přenocují u příbuzných nebo známých a ostatní si nejraději vybírají hotel (34 lidí) nebo kemp (32 lidí).

V další otázce jsem se respondentů ptala, jakým dopravním prostředkem na Šumavu jezdí. Nejsem vůbec překvapena, když odpověď od 312 turistů (84 %) je autem, na druhém místě vlakem, kterým cestuje 36 respondentů (10 %), třetí místo obsadil autobus se 17 respondenty (5 %) a zbytek obsadilo kolo, obytný vůz, pěšky nebo na motorce.

Když se na to podíváme z pohledu hlavního cíle přicestování, nejčastěji se objevoval výlet (212 turistů), dále následoval odpočinek/relaxace (102 turistů), poté se mockrát opakoval i sport, za kterým jelo 37 turistů a na poslední pozici se dělí návštěva (9 turistů) a jiné cíle, které tu nejsou zmíněny (9 turistů).

Obrázek 9 - Hodnocení služeb

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu je zřejmé, že většina turistů (168) hodnotí nabídku velmi dobře, dalších 124 turistů oceňují služby na dobré úrovni, 72 lidí si myslí, že jsou na vynikající úrovni a malý počet lidí hodnotí nabídku služeb špatně (6) a velmi špatně (2).

V jedenácté otázce jsem se respondentů ptala, s čím jsou na Šumavě nejvíce spokojeni. Nespočetněkrát se mi objevila odpověď, že na Šumavě nejvíce milují a oceňují přírodu. Dávají apel na krásně zachované okolí přírody. K přírodě se také připojují kvalitní cyklostezky a upravované pěší trasy, které vedou křížem krážem celou Šumavou, udržování Národního parku a celkově klid, který tam vládne, pokud se nejedná o nejvíce známá místa. Další kladnou připomínkou, kterou respondenti vyzdvihli, byly vysoce kvalitní ubytovací služby cestovního ruchu. Nezapomněli zmínit ani dostatečné sportovní využití, které Šumava poskytuje. V zimě to jsou především upravené lyžařské stopy a samotné lyžování, naopak v létě již už zmiňované cyklistické trasy, procházky přírodou nebo další využití. Často zmiňované jsou i informační centra, v kterých jsou vždy ochotni se vším poradit, informační tabule a značení turistických tras. V odpovědích se objevila také nouzová nocoviště, kterých je hojná nabídka a využívají je čím dál tím víc lidí. Tuto otázku bych uzavřela odpovědí, která mi vykouzlila úsměv na tváři a to, že si někteří respondenti cení místních obyvatel, jak jsou milý a ochotní pomoci nebo poradit turistům.

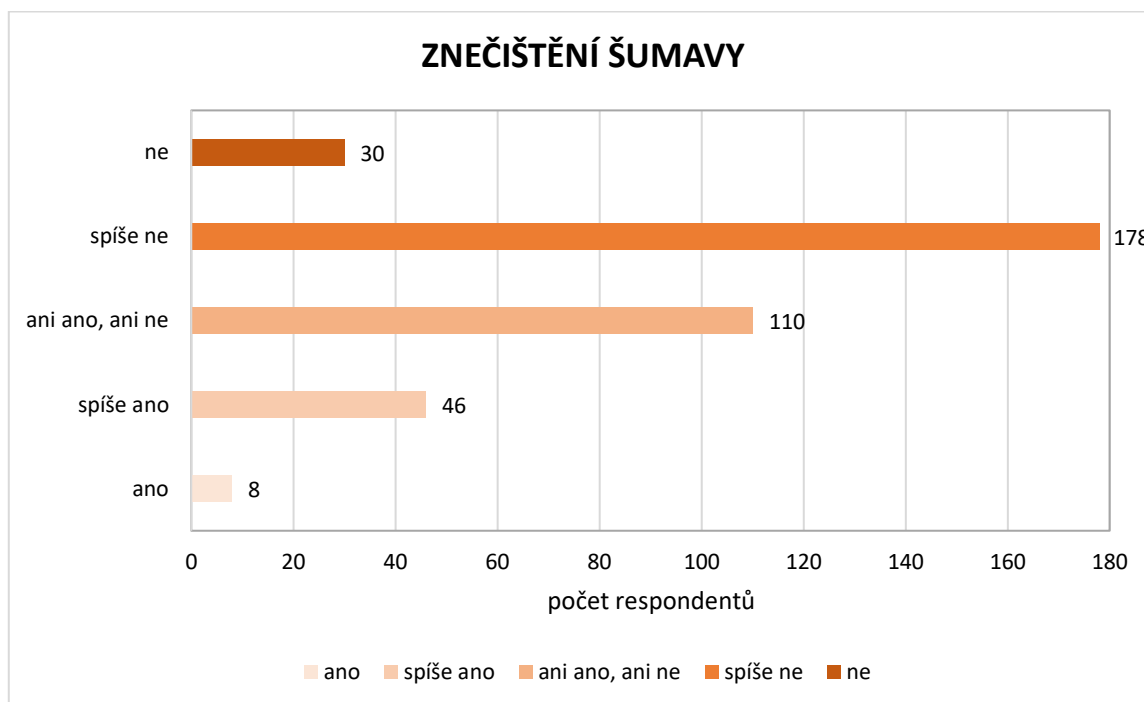
V tomto odstavci jsem spojila mou dvanáctou a třináctou otázku, které spolu velmi úzce souvisí. Otázka dvanáctá zjišťovala, s čím jsou naopak na Šumavě nejvíce nespokojeni a ve třinácté jsem se ptala, co na Šumavě postrádají. Převážná většina odpověděla, že největší hrozbou je rozvoj masového turismu na oblíbených místech, příroda pak ztrácí to svoje kouzlo. K tomu se pojí i odpovědi ohledně strážců přírody, kterých by mělo být podle mých dotazovaných respondentů více, aby lépe dohlíželi na kontrolu špatného parkování, chování neukázněných turistů nebo dbání na redukci odpadků v přírodě. Mezi další často opakované odpovědi patřilo nedostatek parkovacích míst nebo lepší organizace parkovacích míst v exponovaných oblastech a celkově cenová hladina a rozsah nabídky ve stravovacích zařízeních. Ve většině stravovacích centrech mají stejný výběr z nabídky, a především smažené nebo nezdravé, zatímco v dnešní době se lidé snaží stravovat více zdravě než dříve. Také by turisté upřednostnili více lokálních surovin, čímž by podpořili místní dodavatele. Když už jsme u těch služeb cestovního ruchu, nedostatečné jsou i dopravní spojení, které na Šumavu vedou. Spojení jsou často nepravidelné a síť hromadné dopravy by byla potřeba hustší, a dle mého by se i omezila individuální doprava vlastním vozem. Respondenti by také více ocenili akceptaci platebních karet nebo alespoň bankomaty, v dnešní době už málokdo u sebe nosí hotovost, proto je taková skutečnost může zaskočit. I chybějící toalety a odpadkové

koše respondenty velmi trápí, poté pak někteří neukáznění turisté odhazují odpadky do přírody. Část respondentů je proti zástavbám na úkor ochrany přírody a raději by upřednostňovali přírodu a místní komunitu před developery na exponovaných lokalitách, naopak druhá část podotýkala nedostatek občerstvení nebo posezení na vrcholových místech Šumavy, jako je tomu v Bavorsku. Během delších turistických tras by nejvíce maminky s kočárky a dětmi uvítaly více laviček nebo míst k odpočinku a ostatní více napojení tras na Německou stranu Šumavy. Turisté také poukazovali na malý počet obchodů s potravinami a chybějící základní lékárna či jejich produkty v místních subjektech. Poslední poznatek, který mi přišel zajímavý bylo navrnutí více malých zesilovačů signálu namísto pár větších, kteří se pak vzájemně ruší.

Ve čtrnácté otázce jsem se respondentů dotazovala, zda nějak pomáhají zlepšit životní prostředí, 86 % dotázaných odpovědělo, že ano, zbylých 14 % bohužel ne. Na toto téma následovala další otázka ohledně životního prostředí, konkrétně jakým způsobem se ho snaží zlepšit. Základní třídění odpadu a recyklace se objevovalo pomalu v každé odpovědi, omezování plastů, skleněné nádoby na pití, používání igelitových tašek víckrát nebo využívání těch hadrových a papírových či nakupování bezobalů se také vyskytovalo ve velice hojném počtu. Neplýtvání a preferování domácích/farmářských potravin určitě také napomáhá k ochraně životního prostředí. Kupování věcí z udržitelných materiálů (slow fashion), non toxic kosmetika či věci do domácnosti využívá poslední dobou čím dál tím více lidí. Nespočetněkrát se tam objevila i odpověď, že raději chodí pěšky nebo hromadnou dopravou, než aby dali přednost osobnímu vozu. Hromadné sázení nových stromků a pravidelná účast na úklidu Šumavy namotivuje každoročně větší počet lidí se zajímat o životní prostředí.

Ohledně toho, jakým potravinám dávají turisté přednost, zda dovezeným nebo lokálním, více jak polovina (59 %) upřednostňuje lokální potraviny. Těch, kteří to nerozlišují je 40 % a zbylé 2 % respondentů dávají přednost dovezeným potravinám.

Obrázek 10 - Znečištění Šumavy

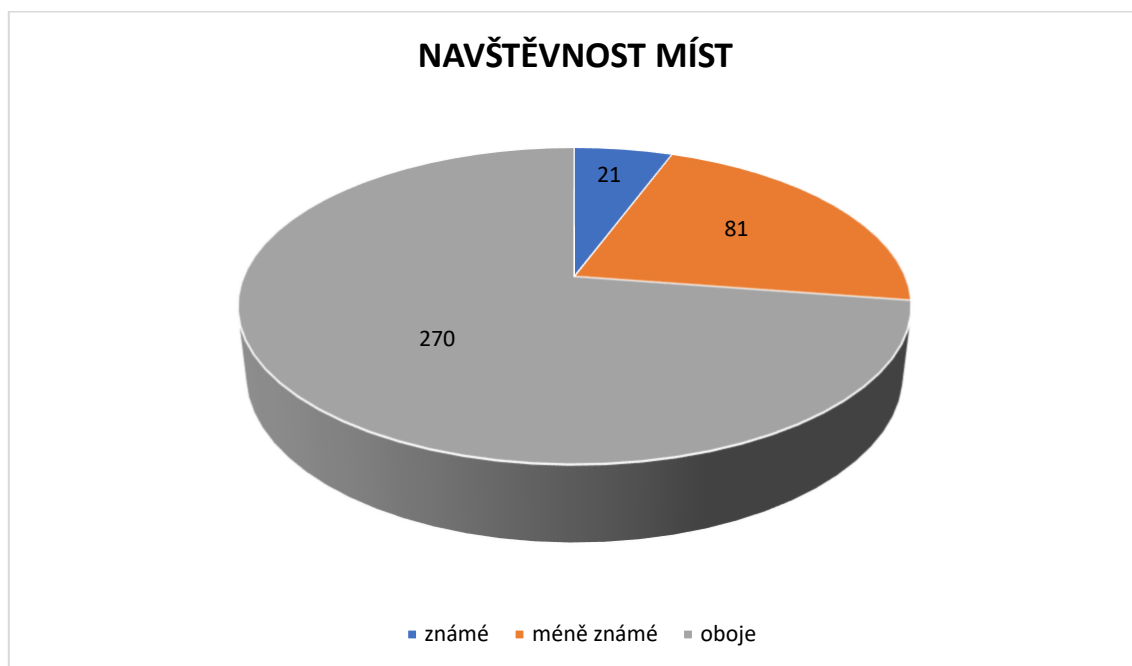

Zdroj: Vlastní zpracování

Co se týče znečištění Šumavy, většina turistů (178) si myslí, že znečištěna spíše není, dalších 110 jsou zastánci neutrálního názoru, 46 turistů spíše pociťuje znečištění, 30 lidí rozhodně nepociťuje a zbylých 8 naopak rozhodně pociťuje.

Při výběru destinace se na kvalitu životního prostředí soustředí 185 lidí, hned v závěsu je odpověď, že to pro ně není rozhodující (183) a 4 lidé se kvalitou životního prostředí nijak neřídí. V dotazníku jsem se ještě ptala, zda turisty lákají výlety zaměřené na ekoturistiku (poznání přírody). Na ekoturistiku se zaměřuje 139 respondentů, 116 respondentů se spíše zaměřuje, těm, kterým to je jedno a nerozlišují to je 69, spíše se nezaměřuje 36 respondentů a 12 to vůbec neláká.

Obrázek 11 - Návštěvnost míst

Zdroj: Vlastní zpracování

Mile mě potěšilo, že jen 6 % vyhledává výhradně známá místa, 73 % se soustředí na známé i méně známé a 22 % je jen pro ty méně známá.

6.1 Shrnutí dotazníkového šetření

Spokojenost turistů z pohledu jednotlivých pilířů a obecné poznatky turistů vztahující se k Šumavě jsem zjišťovala pomocí dotazníkové šetření, kterého se zúčastnilo 372 respondentů, z nichž bylo 25 % mužů a 75 % žen. Největší zastoupení měla věková kategorie od 21 do 40 let a to 69 %. Z pohledu společenského statusu nejvíce respondentů zastávalo odpověď zaměstnanec 47 % a student 33 %, což odpovídá již zmiňované věkové hranici. Z odpovědí respondentů vyplývá nejopakovanější uvádění dosavadní návštěvnosti pravidelně už řadu let (54 %) nejčastěji s rodinou (54 %) a vlastním vozem (81 %). Většina dotazovaných turistů (86 %) dbá na zlepšení životního prostředí a následkem toho je pocitování Šumavy jako spíše neznečištěné (48 %).

6.2 Výsledky dotazníkové šetření

Postoje respondentů k opakované návštěvě Šumavy se statisticky významně liší podle pohlaví (chí-kvadrát = 8,889, p-value = 0,031), společenského statusu (chí-kvadrát = 33,675, interval spolehlivosti pro p-value = (0,006;0,011)) - metoda Monte

Carlo) a kraje ze kterého respondenti pocházejí (chí-kvadrát = 93,768, CI¹ = (0,000;0,001)). Detailní strukturu závislostí na jednotlivých identifikačních otázkách lze zjistit pomocí znaménkového testu. Ženy statisticky významně častěji ($\alpha = 0,01$) udávají, že Šumavu navštívily více jak třikrát, ale nepravidelně. Muži statisticky významně častěji ($\alpha = 0,05$) jezdí na Šumavu pravidelně už řadu let. S ohledem na socio-ekonomický status, studenti významně častěji uvádějí, že navštívili Šumavu maximálně třikrát nebo více než třikrát, ale nepravidelně ($\alpha = 0,01$), zatímco matky na mateřské dovolené ($\alpha = 0,01$) a zaměstnanci ($\alpha = 0,05$) sem jezdí pravidelně už řadu let. Respondenti z Jihomoravského ($\alpha = 0,05$), Pardubického ($\alpha = 0,01$) a Zlínského ($\alpha = 0,05$) kraje navštívili významně častěji Šumavu poprvé, respondenti z Moravskoslezského ($\alpha = 0,001$) a Olomouckého ($\alpha = 0,05$) kraje statisticky významně uvádějí, že navštívili maximálně třikrát, respondenti z Jihočeského ($\alpha = 0,05$), Karlovarského ($\alpha = 0,05$) a kraje Vysočina ($\alpha = 0,01$) navštívili více než třikrát, ale nepravidelně, zatímco respondenti z Plzeňského ($\alpha = 0,0001$) kraje statisticky významněji jezdí už řadu let. Z výše uvedeného vyplývá, že frekvenci návštěv ovlivňuje vzdálenost od bydliště respondenta.

Ptala jsem se také, zda je lákají výlety zaměřené na ekoturistiku (poznání přírody), statisticky se významně liší podle pohlaví (chí-kvadrát = 9,931, p-value = 0,042). Muži ($\alpha = 0,01$) významně častěji odpověděli, že je ekoturistika neláká.

H1: Závisí podpora lokálních produktů na společenském statusu?

Na otázku, zda dávají přednost lokálním potravinám nebo spíše těm dovezeným se názory lišily podle společenského statusu (chí-kvadrát = 26,108, CI = (0,012;0,018)). Lokálním potravinám dávají přednost hlavně zaměstnanci ($\alpha = 0,05$) a OSVČ ($\alpha = 0,05$). Naopak dovezené potraviny upřednostňují nezaměstnaný lidé nebo lidé v domácnosti ($\alpha = 0,01$). Studenti ($\alpha = 0,0001$) nejčastěji odpovídali, že potraviny nijak nerozlišují.

H2: Závisí výběr destinace s ohledem na kvalitu životního prostředí na věku?

Výběr destinace podle kvality životního prostředí se statisticky významně liší podle věku (chí-kvadrát = 25,774, CI = (0,002;0,005)). Mladí lidé do věku 20 let ($\alpha = 0,0001$) na životní prostředí při výběru neberou ohled. Je to nejspíš zapříčiněno

¹ Confidence interval = interval spolehlivosti pro p-value

tím, že nemají ještě takový rozhled a neví co špatně se vyvíjející destinace s ohledem na životní prostředí může mít v budoucnu za dopad.

H3: Závisí chování respondentů k místním obyvatelům na pohlaví?

Chování turistů v destinaci s respektem k místním obyvatelům se statisticky významně liší podle pohlaví (chí-kvadrát = 6,402, CI = (0,024;0,024)). Ženy ($\alpha = 0,05$) převážně častěji odpovídaly, že se chování s respektem, muži ($\alpha = 0,05$) významně častěji odpovídali, že nevědí.

H4: Závisí počet strávených dnů na společenském statusu/kraji/velikosti obce?

Názory respondentů ohledně času stráveného na Šumavě se statisticky významně liší podle společenského statusu (chí-kvadrát = 28,507, CI = (0,000;0,002)), kraje, ze kterého respondenti pocházejí (chí-kvadrát = 97,797, CI = (0,000;0,000)) a velikosti obce (chí-kvadrát = 13,459, p-value = 0,036). Studenti ($\alpha = 0,0001$) významně často tráví na Šumavě jeden den bez přenocování, dle mého je to z toho důvodu, že se tam zaměřují spíše na jednodenní výlety nebo sportování místo trávení dovolené. Na 2–3 dny jezdí převážně OSVČ ($\alpha = 0,05$) a zaměstnanci ($\alpha = 0,05$) stráví na Šumavě obvykle 4 a více dnů. Respondenti z Jihočeského kraje ($\alpha = 0,0001$) výrazně častěji stráví na Šumavě pouze jeden den, hlavní důvod je vzdálenost, většina území leží v Jihočeském kraji, a tak to mají blízko. Na 4 a více dnů jezdí turisté z Jihomoravského kraje ($\alpha = 0,0001$), Ústeckého ($\alpha = 0,01$), Olomouckého ($\alpha = 0,01$) a z kraje Vysočina ($\alpha = 0,05$). Z pohledu strávených dnů na Šumavě v rozmezí 2–3 dny nejvíce respondentů pochází z obce s více jak 30 001 obyvatel ($\alpha = 0,01$), nejspíše je to zásluhou utíkáním lidí z velkých měst do přírody.

Odpovědi na otázku, s kým jste přijela se statisticky významně liší podle pohlaví (chí-kvadrát = 17,177, p-value = 0,002), věku (chí-kvadrát = 58,152, CI = (0,000;0,001)) a společenského statusu (chí-kvadrát = 49,912, CI = (0,002;0,004)). Muži statisticky významně častěji ($\alpha = 0,01$) uvádějí, že raději cestují sami, zatímco ženy statisticky významně častěji ($\alpha = 0,01$) cestují s rodinou. Nejspíše je to z důvodu, že muži daleko častěji tráví radši čas sami oproti ženám. Mladí lidé do 20 let jezdí nejčastěji na Šumavu se školou ($\alpha = 0,01$), věková skupina 21–40 let se nejvíce pohybuje s partnerem či partnerkou ($\alpha = 0,01$), naopak s rodinou nejvíce cestují lidé ve věku 41–60 let ($\alpha = 0,01$), je to z toho důvodu, že v tomto věku už mají vlastní děti a cestují s nimi. Respondenti nad 61 let převážně tráví čas na Šumavě sami ($\alpha = 0,0001$)

nebo s partnerem či partnerkou ($\alpha = 0,05$). Hodnotíme-li názory respondentů dle socio-ekonomického statusu, i z tohoto pohledu na Šumavu nejvíce často sami jezdí důchodci ($\alpha = 0,0001$), cestování se školou má nejvíce zastoupení u studentů ($\alpha = 0,05$) a s rodinou přijíždějí převážně nezaměstnaný/v domácnosti ($\alpha = 0,05$).

Na otázku, kdo nebo co Vás přesvědčilo navštívit Šumavu se statisticky významně liší podle věku (chí-kvadrát = 30,361, CI = (0,010;0,016)) a společenského statusu (chí-kvadrát = 42,904, CI = (0,015;0,022)). Za přírodou nejvíce přijíždí lidé ve věku 61 a více let ($\alpha = 0,0001$) z důvodu klidu a odpočinku. Studenty ($\alpha = 0,05$) nejvíce ovlivňují k přesvědčení navštívit danou destinaci sociální sítě, důchodci ($\alpha = 0,0001$) dávají přednost přírodě, která je sama přiláká a matky na mateřské dovolené ($\alpha = 0,05$) ovlivňují jiné okolnosti.

Způsob ubytování respondentů se statisticky významně liší podle věku (chí-kvadrát = 29,240, CI = (0,011;0,017)), společenského statusu (chí-kvadrát = 50,860, CI = (0,001;0,004)) a kraje, ze kterého pocházejí (chí-kvadrát = 115,493, CI = (0,000;0,001)). Lidé ve věku 21 – 40 let ($\alpha = 0,05$) vyhledávají spíše kempy z důvodu návštěvy ve velkých skupinách a proto volí tuto variantu. Naopak hotelu dávají přednost respondenti ve věku nad 61 let ($\alpha = 0,01$). S ohledem na socio-ekonomický status, studenti ($\alpha = 0,0001$) významně častěji uvádějí, že na Šumavě spíše nepřenocují vůbec, jelikož mají každý den školu, proto byla jejich odpověď taková. Penzionu preferují nejvíce zaměstnanci ($\alpha = 0,05$) a OSVČ ($\alpha = 0,01$) přenocují nejvíce na chalupách/chatách. Jak už jsme zmiňovala výše, důchodci ($\alpha = 0,05$) významně častěji uvedli, že jsou ubytováni v hotelu. Lidé z hlavního města Praha uváděli, že přenocovali převážně v chatách/chalupách. Z Moravskoslezského kraje ($\alpha = 0,0001$) lidé jezdí spíše do kempů, naopak respondenti ze Středočeského kraje ($\alpha = 0,05$) vyhledávají penziony, z Olomouckého ($\alpha = 0,05$) a Plzeňského ($\alpha = 0,05$) jezdí převážně na chaty/chalupy, z Karlovarského ($\alpha = 0,05$) preferují hotely, lidé z Jihočeského kraje ($\alpha = 0,0001$) statisticky nejvíce odpověděli, že nepřespávají nikde. Je to následek toho, že to mají blízko a jezdí tam spíše na jednodenní výlety než na dovolený.

Zda uvažují o další návštěvě destinace se statisticky významně liší podle věku (chí-kvadrát = 10,718, CI = (0,028;0,037)). Mladší lidé ve věku méně než 20 let ($\alpha = 0,01$) významně častěji odpověděli, že neplánují další návštěvu Šumavy. Je to nejspíše z toho důvodu, že dnešní mládež tráví raději čas ve městech a mimo přírodu.

Hlavní cíl cesty na Šumavu se statisticky významně liší podle společenského statusu (chí-kvadrát = 37,402, CI = (0,025;0,034)). Respondenti se společensko – ekonomickým statusem OSVČ ($\alpha = 0,0001$) a nezaměstnaný/v domácnosti ($\alpha = 0,05$) odpovídali nejčastěji, že cílem je odpočinek nebo relaxace, studenti ($\alpha = 0,05$) pro změnu cestují převážně na výlet.

Co se hodnocení nabídky služeb (stravování, ubytování) týče, statisticky se významně liší podle pohlaví (chí-kvadrát = 9,709, CI = (0,037;0,048)). Zastoupení mužů ($\alpha = 0,05$) hodnotí nabídku služeb špatně.

Nejlepší období pro navštívení Šumavy se lišilo podle společenského statusu (chí-kvadrát = 38,658, CI = (0,009;0,015)). Na jaře se nejvíce shodli studenti ($\alpha = 0,01$) a nezaměstnaný/v domácnosti ($\alpha = 0,05$). Ještě není takové horko, příroda začíná rozkvétat, a proto to je ideální čas na návštěvu této oblasti. Studenti ($\alpha = 0,01$) také preferují léto a zaměstnanci jezdí na Šumavu celoročně ($\alpha = 0,05$).

Vyhledávání spíše známějších nebo těch méně známých míst se významně lišilo podle věku (chí-kvadrát = 12,760, CI = (0,043;0,055)) a kraje, ze kterého respondenti pocházejí (chí-kvadrát = 38,751, CI = (0,040;0,051)). Respondenti ve věku 41–60 let ($\alpha = 0,01$) vyhledávají spíše ty méně známá. Myslím si, že je to tím, že nechtějí podporovat masový turismus, anebo ty známá mají už navštívené dříve. Turisti z Jihočeského kraje preferují známá místa. Je to nejspíš tím, že chtějí vidět ty upravená, známá místa, než aby jeli převážně za přírodou.

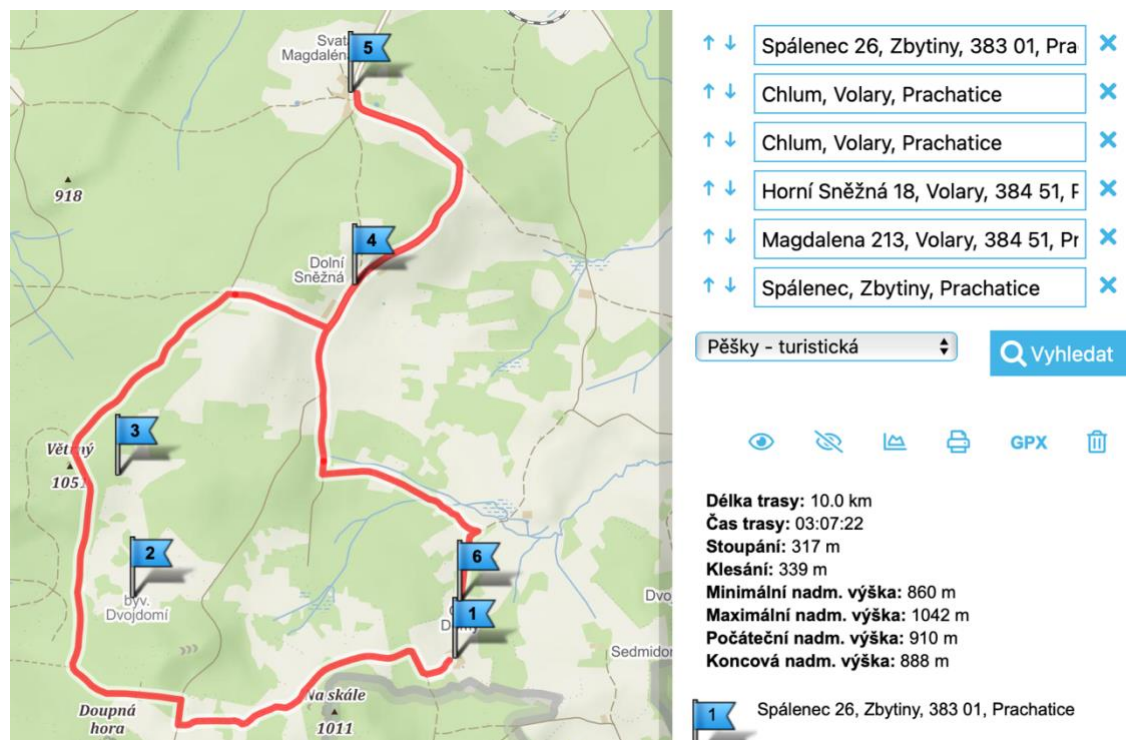
6.3 Návrh

Z důvodu velkého vytížení známých míst a rozvoji masového turismu, jsem se rozhodla můj návrh na rozvoj cestovního ruchu uspořádat v nejméně vytížené oblasti podle obrázku 3, kde jsem vyobrazovala nejvíce navštěvované oblasti v hromadně ubytovacích službách.

Zaměřila jsem se na zaniklá místa na Šumavě, kterých je nespočet. Vybrala jsem si ale jen některá z nich. Jak už jsem zmiňovala, návrh bych realizovala v méně vytížené obci, se záměrem zmírnit turistické zatížení ve známějších lokalitách a podpořit místní. Okruh po zaniklých místech jsem si vymezila okolo obcí Zbytiny a Volar, jelikož se mi zdála tato oblast nejvhodnější.

Stezka by začínala v bývalé osadě Čtyřdomí (Vierhäuser), dále by cesta vedla do osady Dvojdómí (Zweihäuser), hned vedle byla samota Kollerhaus, poté se pokračuje do Dolní Sněžné (Unter Schneedorf) přes Svatou Magdalénu (Sankt Magdalena) zpět do Čtyřdomí.

Obrázek 12 - Mapa naplánovaného okruhu

Zdroj: Vlastní zpracování v jihoceskyvenkov.cz

Okruh pro pěší turisty by byl dlouhý přesně 10 kilometrů, trasu mohou absolvovat i cyklisté, pro ty by délka byla nenáročných 9,2 kilometrů. U každého zaniklého místa by byla pamětní deska, kde by byly základní informace o místě, dávné fotografie, přibližná doba zániku a důvod zániku, pokud bude znám. Národní park Šumava v projektu Historické album zrealizovala něco obdobného. Národní park je poměrně hodně turisticky vytižen, a proto jsem zvolila oblast mimo jeho zónu.

Trasa je vhodná pro lidi, kteří se zajímají o historii Šumavy nebo si chtějí udělat procházku přírodou, pro ty, kteří vyhledávají spíše méně známá a klidnější místa, ale i pro rodiny s dětmi, jelikož převážná část vede lesem a děti se mohou vzdělávat z historického hlediska.

Dopravní spojení je možné vlastní dopravou, autobusem i vlakem do nedaleké obce Zbytiny. Vlaková zastávka se nachází 2,9 kilometrů pěšky z obce Zbytiny nebo

2,2 kilometrů ze zastávky v obci Spálenec do Svaté Magdalény a autobusová zastávka je trochu dále, a to 3,6 kilometrů z obce Zbytiny.

Tento projekt by zafinancovala obec Zbytiny. Stezka by byla propagována na oficiálních stránkách obce (www.zbytiny.cz). Vynaložené finanční prostředky na tento návrh byly jen na pamětní desky, dopravu a montáž. Každá deska by vyšla na 7 500 Kč, barva desky bronzová, materiál odlévaný bronz, velikost 50 x 60 cm. Doprava a montáž vychází na 15 000 Kč. Celkové náklady by činily $5 \times 7\,500 \text{ Kč} = 37\,500 \text{ Kč} + 15\,000 \text{ Kč} = \mathbf{52\,500 \text{ Kč}}$

7 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo objasnění zkoumané problematiky udržitelného cestovního ruchu, působení ekonomického, environmentálního a socio – kulturního pilíře cestovního ruchu v dané oblasti a návrh na rozvoj cestovního ruchu mimo Národní park a zmírnění masového turismu na známých místech.

V první části mé práce popisuji teoretický přehled, ve kterém čerpám převážně z odborné literatury. Zabývám se v ní významem cestovního ruchu, přírodním cestovním ruchem, udržitelným rozvojem, dopady cestovního ruchu na destinaci, měření udržitelného cestovního ruchu, sadou indikátorů, služby cestovního ruchu a historii popisované oblasti.

V další části jsem se věnovala metodice, ve které je zaznamenána metoda sbírání dotazníků, období a místa, kde byl dotazník sbírán. Také tam popisuji jednotlivé metody používané k vyhodnocování dotazníků potřebné k zjištění závislostí mezi identifikačními otázkami a otázkami zaměřenými na Šumavu.

Obsah praktické části je rozdělen do několika kapitol. Nejprve jsem vymezovala a charakterizovala zkoumanou oblast, dále vodopis, podnebí a historické a přírodní atraktivitu. Navazující vyhodnocování samotných otázek z dotazníku, kterého se zúčastnilo 372 respondentů, doplňují možné závislosti, které následně více rozebírám. Závislosti jsou rozčleněny nejprve podle dílčích pilířů udržitelnosti a dále navazují ostatní otázky.

Z dotazníkového šetření jsem zjistila, že nespočet turistům vadí přelidněná známější místa spíše se jim snaží vyhýbat. To mi dalo námět na můj návrh, kterým bych chtěla eliminovat šíření masového turismu a podpořit rozvoj v méně rozvinuté oblasti. Řídila jsem se podle kartogramu, který jsem vytvořila v obrázku 3, kde poukazuji na nejvíce a nejméně vytížené obce z hlediska hromadných ubytovacích služeb. Nejvíce vhodná mi přišla oblast okolo Zbytin, kde jsem navrhla stezku pro pěší nebo cyklisty po zaniklých místech na Šumavě. Stezka zahrnuje 5 míst, kde dříve stály osady a samoty.

Životní prostředí na Šumavě je na velmi dobré úrovni a je vidět, že turistům znečišťování přírody není lhostejné a snaží se s tím něco dělat. Pokud se lidé do ochrany životního prostředí budou aktivně zapojovat i nadále, bude Šumava vyhledávanou destinací i v dalších letech.

8 Summary

The aim of my bachelor's thesis was to clarify the researched issue of sustainable tourism, the effect of economic, environmental and socio-cultural pillars of tourism in the area and a proposal for the development of tourism outside the National Park and mitigating mass tourism in well-known places.

In the first part of my thesis, I describe a theoretical overview in which I draw mainly from the literature. In it, I discuss the meaning of tourism, nature-based tourism, sustainable development, the impacts of tourism on the destination, measuring sustainable tourism, a set of indicators, tourism services, and the history of the area described.

In the next section, I discuss the methodology in which the method of collecting the questionnaire, the period and the place where the questionnaire was collected are recorded. I also describe there the different methods used to evaluate the questionnaires needed to establish the dependencies between the identification questions and the questions focused on Šumava.

The content of the practical part is divided into several chapters. First, I define and characterize the study area, then the water description, climate, and historical and natural attractions. A follow-up evaluation of the actual questions from the questionnaire, in which 372 respondents participated, completes the possible dependencies, which I then elaborate on. The dependencies are broken down first by the sub-pillars of sustainability and then followed up by the other questions.

From the questionnaire survey, I found that countless tourists are bothered by overcrowded familiar places rather try to avoid them. This gave me the idea for my proposal to eliminate the proliferation of mass tourism and to encourage development in less developed areas. I was guided by the cartogram I created in Figure 3, which highlights the busiest and least busy communities in terms of mass accommodation services. I found the area around Zbytyne the most suitable, where I proposed a walking or cycling trail through the vanished places in Šumava. The trail includes 5 places where settlements and solitudes used to stand.

The environment in Šumava is at a very good level and it is obvious that tourists are not indifferent to the pollution of nature and are trying to do something about it. If

people continue to be actively involved in the protection of the living environment, Šumava will be a popular destination in the years to come.

Key words: Šumava tourism, context of sustainability, environment, sustainability pillars, development of Šumava

9 Použitá literatura

Odborná literatura:

- Affifi, A. A., & Clark, V. (1997). *Computer-aided Multivariate Analysis*. New York: Chapman&Hall/CRC.
- Becker, S. (1992). *Der Böhmerwald Sumava: Eine Bilderreise*. Morsak.
- David, P., & Soukup, V. (1999). *Šumava – Prachaticko a Vimpersko. S § D*.
- Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. B. (2008). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies* (11 ed.). Wiley.
- Hajšman, J., & Mazný, P. (2020). *Kudy na Šumavské vrcholy. Starý most*.
- Hesková, M. (2006). *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. Fortuna.
- Hladká, J. (1997). *Technika cestovního ruchu*. Grada.
- Chábera, S. (1998). *Fyzický zeměpis jižních Čech: přehled geologie, geomorfologie, horopisu a vodopisu*. Jihočeská univerzita.
- Kunešová, E. (1992). *Technika cestovního ruchu*. Grada.
- Martan, M. (1998). *Průvodce Šumavou: 50 nejkrásnějších turistických tras po horách a údolími Šumavy*. Kletr.
- Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens III, W. W. (1972). *The limits to growth*. Universe Books.
- Melicharová, J. (1973). *Šumava. Olympia*.
- Mehta, C. R., & Patel, N. R. (2006). *Exact Tests*. Chicago: SPSS Inc.
- Namkung, Y., & Jang, S. (2013). Effects of restaurant green practices on brand equity formation: Do green practices really matter. *International Journal of Hospitality Management*.
- Nolan, S. A., & Heinzen, T. E. (2007). *Statistics for the Behavioral Sciences*. New York: Worth Publishers.
- Novacká, L. (2013). *Cestovní ruch, udržateľnosť a zodpovednosť na medzinárodnom trhu*. Ekonóm.
- Nováček, P. (2011). *Udržitelný rozvoj* (2nd ed.). Univerzita Palackého v Olomouci.

- Orieška, J. (2010). Služby v cestovním ruchu. Idea servis.
- Pásková, M., & Zelenka, J. (2018). Společensky odpovědný cestovní ruch. Idea servis.
- Pedersen, A. (2002). Managing Tourism at World Heritage Sites: a Practical Manual for World Heritage Site Managers. UNESCO World Heritage Centre.
- Procházková, D. (2012). Principy udržitelného rozvoje. Vysoká škola evropských a regionálních studií.
- Rabušic, L., Soukup, P., & Mareš, P. (2019). Statistická analýza sociálněvědních dat (prostřednictvím SPSS). Brno: Masarykova univerzita.
- Ryglová, K., Burian, M., & Vajčnerová, I. (2011). Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi. Grada.
- Řezanková, H. (2007). Analýz dat z dotazníkových šetření. Příbram: Professional Publishing.
- Swarbrooke, J. (2002). Sustainable Tourism Management (New York). CABI Pub.
- Šilhánková, V. (2011). Indikátory udržitelného rozvoje pro města a obce. Civitas per Populi o.s.
- Šimková, E. (2013). Sustainability in tourism and rural areas: monograph. Gaudeamus.
- Šumava: Bavorský les: průvodce, historické pohlednice: se 32 barevnými a 58 černobílými pohlednicemi. (1991). Kletr.
- Van Luxemburg, J. (2021). Dobrodružné výlety s dětmi po Šumavě. Kopp.
- Weaver, D. B. (2006). Sustainable Tourism: Theory and Practice. Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Závodná, L. S. (2015). Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Zelenka, J., Těšitel, J., Pásková, M., & Kušová, D. (2013). Udržitelný cestovní ruch: Management cestovního ruchu v chráněných územích. Gaudeamus.

Internetové zdroje:

AMHZ (© 2021). *Zámek Kundratice*. Dostupné z 3. března 2022 z https://www.amhz.cz/essential_grid/kundratice/

Lipno (2022). *Schwarzenberský plavební kanál*. Dostupné z 3. března 2022 z <https://www.lipno.cz/prirodni-a-technicke-pamatky/schwarzenbersky-plavebni-kanal>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (© 2022). *Základní pojetí konceptu udržitelného rozvoje*. Dostupné z 20. března 2022 z <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/regionalni-rozvoj/informace,-aktuality,-seminare,-pracovni-skupiny/psur/uvodni-informace-o-udrzitelnem-rozvoji/zakladni-pojeti-konceptu-udrzitelneho-rozvoje>

Národní park Šumava (© 2008-2022). *Ledovcová jezera na Šumavě*. Dostupné z 1. dubna 2022 z <https://www.npsumava.cz/zajimavost/ledovcova-jezera/>

Národní park Šumava (© 2008-2022). *Schwarzenberský plavební kanál*. Dostupné z 1. března 2022 z <https://www.npsumava.cz/vylet/8514/>

Národní turistická centrála ŠUMAVA (2022). *Hrady Šumavy*. Dostupné z 1. března 2022 z <https://www.sumava-turismus.cz/top10-6/>

Národní turistická centrála ŠUMAVA (2022). *Prameny Vltavy*. Dostupné z 1. března 2022 z <https://www.sumava-turismus.cz/top10-5/>

Národní turistická centrála ŠUMAVA (2022). *Šumavské slatě*. Dostupné z 1. března 2022 z <https://www.sumava-turismus.cz/top10-8/>

Travel Inspiration s.r.o. (© 2019-2022). *Mravenčí stezka*. Dostupné z 4. dubna 2022 z <https://www.explorio.cz/a/mravenci-stezka>

ŠumavaNet (2022). *Lipno – LIPENSKÁ PŘEHRADA*. Dostupné z 6. dubna 2022 z <https://www.sumavanet.cz/lipno-lipenska-prehrada.s-15835-RELPPA>

ŠumavaNet (2022). *Medvědí stezka*. Dostupné z 6. dubna 2022 z https://www.sumavanet.cz/ki/np/fr.asp?tab=ki_np&id=1034&burl=&pt=TUMZ

Šumavapoint (© 2020 +). *Jak vznikl název Šumava*. Dostupné z 5. března 2022 z <https://blog.sumavapoint.cz/jak-vznikl-nazev-sumava/>

Vimperk (© 2022). *Státní zámek Vimperk*. Dostupné z 3. dubna 2022 z <https://www.vimperk.cz/1-statni-zamek-vimperk-top/d-11604>

VisitBohemia.cz (© 2008-2022). *Ledovcová jezera a vodní toky Šumavy*. Dostupné z 1. dubna 2022 z <http://www.visitsumava.cz/cz/ledovcova-jezera-a-vodni-toky/31/>

World Tourism (© 2022). *World Tourism*. Dostupné z 12. března 2022 z <https://world-tourism.org>

10 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Ledovcová jezera	30
---	-----------

11 Seznam obrázků

Obrázek 1 - Vymezení oblasti	27
Obrázek 2 - Vodní plochy a výškové kvóty	29
Obrázek 3 – Výsledný kartogram využití ubytovacích služeb	33
Obrázek 4 - Ubytovací a stravovací služby	34
Obrázek 5 - Věková kategorie a věk	35
Obrázek 6 - Společenský status	36
Obrázek 7 - Počet obyvatel.....	36
Obrázek 8 - Délka návštěvy	37
Obrázek 9 - Hodnocení služeb	38
Obrázek 10 - Znečištění Šumavy	41
Obrázek 11 - Návštěvnost míst.....	42
Obrázek 12 - Mapa naplánovaného okruhu.....	47

12 Seznam příloh

Příloha 1: Tabulka závislostí

Příloha 2: Dotazník

13 Přílohy

Příloha 1: Tabulka

	Pohlaví	Věk	Společenský status	Kraj	Velikost obce
Kolikrát jste už v minulosti navštívil/a Šumavu?	0.031		(0,006;0,011)	(0,000;0,001)	
S kým jste přijel/a?	0.002	(0,000;0,001)	(0,002;0,004)		
Kolik většinou strávíte na šumavě dnů?			(0,000;0,002)	(0,000;0,000)	0.036
Co nebo kdo Vás přesvědčilo navštívit Šumavu?		(0,010;0,016)	(0,015;0,022)		
Kde jste byli ubytováni?		(0,011;0,017)	(0,001;0,004)	(0,000;0,001)	
Uvažujete o další návštěvě Šumavy?		(0,028;0,037)			
Za jakým cílem jste cestoval/a na Šumavu?			(0,025;0,034)		
Jak hodnotíte nabídku služeb (stravování, ubytování)?	(0,037;0,048)				
Dáváte přednost lokálním potravinám nebo spíše těm dovezeným?			(0,012;0,018)		
V jakém ročním období je podle Vás nejlepší Šumavu navštívit?			(0,009;0,015)		
Lákají Vás výlety zaměřené na ekoturistiku (poznání přírody)?	0.042				
Dbáte při výběru destinace na kvalitu jejího životního prostředí?		(0,002;0,005)			
Chováte se v destinaci s respektem k místním obyvatelům?	(0,024;0,024)				
Vyhledáváte spíše známější místa nebo i ta méně známá?		(0,043;0,055)		(0,040;0,051)	

Příloha 2: Dotazník

1. Kolikrát jste už v minulosti navštívil/a Šumavu?

- Jsem zde poprvé
- Maximálně třikrát
- více než třikrát, ale nepravidelně
- jezdím sem pravidelně už řadu let

2. S kým jste přijel/a?

- Sám
- S partnerem/partnerkou
- S rodinou
- S přáteli
- Se školou

3. Jakým dopravním prostředkem jste se na Šumavu dopravil/a?

- Autem
- Obytným vozem
- Autobusem
- Vlákem
- Na kole
- Jinak (uveďte):

4. Kolik většinou strávíte na Šumavě dnů?

- 1 den (bez přenocování)
- 2 – 3 dny
- 4 a více dnů

5. Co nebo kdo Vás přesvědčilo navštívit Šumavu?

- Rada od kamarádů/příbuzných
- Sociální síť
- Internet
- Jiné (uveďte):

6. Kde jste byli ubytováni?

- Hotel
- Kemp
- Penzion
- U příbuzných nebo známých

- Chata/chalupa
- nikde

7. Uvažujete o další návštěvě Šumavy?

- Ano
- Ne

8. Za jakým cílem jste cestoval/a na Šumavu?

- Výlet
- Návštěva
- Odpočinek/relaxace
- Sport
- Jiné

9. Jak hodnotíte nabídku služeb (stravování, ubytování)?

- Vynikající
- Velmi dobrá
- Dobrá
- Špatná
- Vemí špatná

10. Jak je pravděpodobné, že byste doporučili návštěvu Šumavy Vašim přátelům a známým? (ohodnot'te na škále od 1 do 5, 1 zcela nepravděpodobné, 5 zcela jisté)

11. Prosím uveďte, s čím jste byl/a na Šumavě nejvíce spokojen/a:

12. Prosím uveďte, s čím jste byl/a na Šumavě nejvíce nespokojen/a:

13. Prosím uveďte, zda něco v tomto místě postrádáte:

14. Pomáháte nějak zlepšit životní prostředí? (sbírání a třídění odpadků, využívání recyklovaných materiálů)

- Ano
- Ne

15. Pokud jste v předchozí otázce odpověděli ano, jak prosím uveďte, jakým způsobem:

16. Dáváte přednost lokálním potravinám nebo spíše těm dovezeným?

- Lokálním potravinám
- Dovezeným potravinám

- Nerozlišuji to

17. Chováte se ohleduplně ke kulturním a historickým památkám v oblasti?

- Ano
- ne

18. Vnímáte Šumavu jako znečištěnou?

- Ano
- Spíše ano
- Ani ano, ani ne
- Spíše ne
- ne

19. V jakém ročním období je podle Vás nejlepší Šumavu navštívit?

- Jaro
- Léto
- Podzim
- Zima
- Celoročně

20. Kolik jste ochotni zaplatit za jeden den na Šumavě?

- Do 500 Kč
- 501–1500 Kč
- 1501 a více Kč

21. Setkali jste se někdy s pojmem „udržitelný cestovní ruch“?

- Ano
- Ne

22. Lákají Vás výlety zaměřené na ekoturistiku (poznání přírody)?

- Ano
- Spíše ano
- Ani ano, ani ne
- Spíše ne
- Ne

23. Dbáte při výběru destinace na kvalitu jejího životního prostředí?

- Ano
- Není to pro mě rozhodující
- Ne

24. Chováte se v destinaci s respektem k místním obyvatelům?

- Ano
- Ne
- nevím

25. Vyhledáváte spíše známější místa nebo i ta méně známá?

- Známé
- Méně známé
- Oboje

26. Jaký počet obyvatel má obec, ve které bydlíte?

- Méně jak 2 000 obyvatel
- 2 001 – 10 000 obyvatel
- 10 001 – 30 000 obyvatel
- Více než 30 001 obyvatel

27. Z jakého kraje jste přicestovali?

- Hlavní město Praha
- Jihomoravský
- Moravskoslezský
- Středočeský
- Ústecký
- Olomoucký
- Jihočeský
- Pardubický
- Karlovarský
- Zlínský
- Vysočina
- Královehradecký
- Plzeňský

28. Pohlaví:

- Muž
- Žena

29. Do jaké věkové kategorie patříte?

- Méně než 20 let
- 21 až 40 let

41 až 60 let

61 a více let

30. Jaký je Váš společenský status?

Zaměstnanec

OSVČ

Student

Důchodce

Nezaměstnaný / v domácnosti

Materská dovolená